ORTODOKSİA

Her ay neşr olunan

AHLAKÎ VE DİNİ RESALE

Müdir mes'ul : Meletios Lukakis

Mahal idare: Fener Rum Patrikhanesi

Ἔτος Γ΄ 31 Δεκεμβρίου 1928 Τεῦχος 36ον

ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΗΘΙΚΟΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ
† Ο ΧΡΙΣΤΟΥΠΟΛΕΩΣ ΜΕΛΕΤΙΟΣ

ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ
Καθηγητὴς Ἱ. Θεολογ. Σχολῆς Χάλκης

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ
ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΙΣ

Ἀριθμ. { Πρωτ. 3027 / Διεκπ. 1798

† ***ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ** ἐλέῳ Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.*

Πρὸς πάντα τὰ ἀγαπητὰ ἡμῶν ἐν Κυρίῳ τέκνα, τοὺς εὐσεβεῖς χριστιανοὺς τῆς καθ' ἡμᾶς Ἁγιωτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς, χάρις εἴη ὑμῖν καὶ ἔλεος καὶ εἰρήνη παρὰ Χριστοῦ τοῦ γεννηθέντος καὶ ἐπιφανέντος Σωτῆρος ἡμῶν.

«Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἄγγελος· μὴ φοβεῖσθε· ἰδοὺ γὰρ εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην, ἥτις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ, ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον σωτήρ, ὅς ἐστι Χριστὸς Κύριος, ἐν πόλει Δαυΐδ» (Λουκ. 2, 10. 11).

Τὴν αὐτὴν παρήγορον φωνὴν τοῦ ἀγγέλου ἡδέως ἀκούο-

μεν σήμερον μετὰ τῶν ποιμένων διὰ μέσου τῶν αἰώνων καὶ πάντες ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθημεν. Ὁ ἀντίλαλος τῆς ἀγγελικῆς ταύτης ἐνθαρρύνσεως ἀπηχεῖ βαθύτατα εἰς τὰς ἡμετέρας καρδίας. Ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ κατόπιν τῶν τόσων διαψεύσεών της καὶ παρακρούσεων, τῶν καταπτώσεων καὶ πικριῶν της, ἦτο ἀνήσυχος ἕως ὅτου ἀνεπαύθη ὑπὸ τὸ γλυκὺ φῶς τοῦ ἀστέρος, ὅστις ὡδήγησεν ἐξ ἀνατολῶν τοὺς Μάγους εἰς Βηθλεέμ. Αἰχμαλωτισθεῖσα ὑπὸ τῆς ὕλης καὶ μεθυσθεῖσα εἰς τὰ γήϊνα πάθη, θὰ ἐκάθευδεν, ἐὰν μή τινα ὁ Θεὸς ἔπεμπεν ἡμῖν κηδόμενος ἡμῶν.

Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ ποιήσας θαυμάσια, ὅτι ἐπέβλεψεν ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὴν κάκωσιν ἡμῶν καὶ ἀπέστειλε τὸν Μονογενῆ Αὐτοῦ Υἱόν, ἵνα ἐξαγοράσῃ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, ἐξαγνίσῃ τὴν ζωὴν ἡμῶν καὶ ἐπανορθώσῃ τὸ παρελθὸν ἡμῶν, ἵνα τὴν υἱοθεσίαν λάβωμεν καὶ ὡς τέκνα φωτὸς περιπατῶμεν, ἵνα τὴν ζωὴν ἡμῶν ἐν θάρρει καὶ ὑπομονῇ καὶ ἐγκαρτερήσει διάγωμεν καὶ εἰρήνην ἔχωμεν. Μὴ φοβηθῶμεν ἄρα, διότι ἐτέχθη ἡμῖν Σωτήρ, διότι διὰ τὴν σωτηρίαν ἡμῶν ἐσαρκώθη ὁ Δεσπότης μορφὴν δούλου λαβών, ἐγεννήθη ὁ Χριστός, ὁ Ἀόρατος ὡράθη, ὁ Ὑπερούσιος εἰς τὴν Γῆν ἐπεδήμησε. Μὴ φοβηθῶμεν λοιπόν, διότι εἴμεθα υἱοὶ Θεοῦ, καθ' ἅ γε τὸ πνεῦμα τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν κράζει: «Ὅτι δέ ἐστε υἱοί, ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸ Πνεῦμα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν, κρᾶζον· ἀββᾶ ὁ πατήρ. ὥστε οὐκέτι εἶ δοῦλος, ἀλλὰ υἱός· εἰ δὲ υἱός, καὶ κληρονόμος Θεοῦ διὰ Χριστοῦ» (Γαλ. 4, 6).

Ὁ Ἀναμενόμενος ἦλθε καὶ οἱ πτωχοὶ μετὰ τῶν πλουσίων ἠλεήθησαν, οἱ ἀδύνατοι μετὰ τῶν ἰσχυρῶν ἐνεδυναμώθησαν, οἱ ἀμαθεῖς μετὰ τῶν σοφῶν ἐσοφίσθησαν, ἡμεῖς δὲ ἐκ τῶν πλανῶν ἡμῶν ἀπηλλάγημεν καὶ ἀνυψώθημεν εἰς ὑπέροχον κόσμον ζωῆς καὶ ἐλάβομεν τὴν ὑπόσχεσιν ὅτι Αὐτὸς θὰ μείνῃ μεθ' ἡμῶν πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς ἡμῶν, ὅτι θὰ μείνῃ μετὰ τῆς Ἐκκλησίας Αὐτοῦ μέχρι τῆς συντελείας τῶν αἰώνων. Ἦλθεν Ἐκεῖνος καὶ ὁ φιλάργυρος ἐνεπνεύσθη τὴν

περιφρόνησιν τοῦ ἀργύρου, τὴν ταπείνωσιν ὁ φιλόδοξος καὶ ὁ φιλήδονος τὴν σταύρωσιν τῶν παθῶν αὐτοῦ. Ὁ θεμελιώσας ἐν οὐρανῷ τὸν ἥλιον καὶ τοὺς ἀστέρας κατέβη εἰς τὴν Γῆν, καὶ εἰς τοὺς τυφλοὺς ἀπεδόθη ἡ ὅρασις, περιφανὴς κατὰ τῆς νυκτὸς ἤρθη νίκη, θρίαμβος ἐναντίον τῆς δυστυχίας. Ἡ ἀρὰ ἐξέλιπε καὶ ἡ χαρὰ ἐξέλαμψεν. Ἡ ἀμέλεια καὶ ἡ ἀδιαφορία τῶν πολλῶν δὲν ἐνέκρωσαν τὴν πίστιν, οὔτε ἡ ἀλαζονεία τῶν σοφῶν παρεμόρφωσε τὴν ὡραιότητα τῆς Ἐκκλησίας, ἣν Αὐτὸς ἡγίασε διὰ τοῦ τιμίου Αὐτοῦ αἵματος. Ἐχάρισεν εἰς αὐτὴν διὰ τοῦ ἰδίου θανάτου τὴν ζωὴν καὶ διὰ τῆς ἀναστάσεως Αὐτοῦ ἐδωρήσατο τὴν ἀθανασίαν. Ἡ ζύμη ὅλον τὸ φύραμα ἐζύμωσε καὶ ἐνεπλήσθη ἡ Γῆ εὐφορίας οἰκτιρμῶν καὶ εὐθηνίας ἱλασμῶν. Ὁ κόκκος τοῦ σινάπεως ἐβλάστησεν, ἐγένετο δένδρον μέγα, καὶ ἦλθον τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ κατεσκήνωσαν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ.

Ἠκούσαμεν τὸν ὕμνον τῶν ἀγγέλων, καὶ «αἱ χεῖρες ἡμῶν αἱ ἀνειμέναι ἴσχυσαν». Ἐνωτίσθημεν τὸ ἀγγελικὸν πρὸς τοὺς ποιμένας «μὴ φοβεῖσθε», καὶ «τὰ γόνατα ἡμῶν τὰ παραλελυμένα ἐνεδυναμώθησαν». Εἴδομεν τὸν ἀστέρα τῶν Μάγων, καὶ «εἴπομεν τοῖς ὀλιγοψύχοις τῇ διανοίᾳ: Ἰσχύσατε καὶ μὴ φοβεῖσθε». Ἐπὶ τῇ ἐνοράσει τοῦ Συμεών, ὃς προσεδέχετο παράκλησιν τοῦ Ἰσραήλ, «ὀφθαλμοὶ τυφλῶν ἠνεῴχθησαν καὶ ὦτα κωφῶν ἤκουσαν, χωλοὶ ὡς ἔλαφοι ἔδραμον καὶ τρανὴ ἐγένετο γλῶσσα μογιλάλων. Ἀντὶ τῆς στοιβῆς ἀνέβη κυπάρισσος, ἀντὶ δὲ τῆς κονίζης μυρσίνη», ὅτι σοφὸς ὢν καὶ φιλάνθρωπος ὁ Κύριος καὶ οἰκτίρμων καὶ μακρόθυμος καὶ πολυέλεος ἐμερίμνησεν ὑπὲρ ἡμῶν.

Ἐμερίμνησεν ὑπὲρ ἡμῶν καὶ ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς τὴν ἀγάπην, περὶ ἧς ὁ Παῦλος εἶπεν: «Ἐὰν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ καὶ τῶν ἀγγέλων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸς ἠχῶν ἢ κύμβαλον ἀλλαλάζον». Ἐμερίμνησεν ὑπὲρ ἡμῶν, ὅτι ἐφώνησε πρὸς τοὺς πεφορτισμένους: «Ἔλθετε πρός με πάντες οἱ τεθλιμμένοι καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς». Ἐδίδαξεν εἰς ἡμᾶς τὴν μεγάλην ἀλήθειαν, ὅτι διὰ τὸν φωτισμὸν καὶ

ἁγιασμὸν τοῦ πλησίον ἡμῶν ὀφείλομεν νὰ προσφέρωμεν καὶ ὑπομονὴν καὶ ἀφοσίωσιν καὶ ἀγάπην καὶ αὐτὸν τὸν θάνατον ἡμῶν ἐν τῇ πεποιθήσει ὅτι οὐδὲν ἐξ αὐτῶν ἀπόλλυται δι᾿ ἡμᾶς, ἐφ᾿ ὅσον προσφέρεται ἵνα φωτισθῇ καὶ ἐξαγνισθῇ ὁ ἀδελφὸς ἡμῶν. Αὐτὸς ἐσάλπισεν εἰς τὴν Γῆν, εἰς ἣν ἐξ οὐρανοῦ κατέβη, ὅτι τὸ πολυτιμότερον εἰς τὸν κόσμον εἶνε ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου. «Τί γὰρ ὠφελεῖται ἄνθρωπος, ἐὰν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ; ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;» (Ματθ. 16,26). Πάντα δὲ ταῦτα εὐηγγελίσθη εἰς ἡμᾶς οὐχὶ ὡς ἁπλῆν διδασκαλίαν καὶ κήρυγμα ἀναγεννήσεως, ἀλλ᾿ ὡς ζωὴν καὶ ἀφυπνίζουσαν δύναμιν, διὰ μόνης τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ ἐπιδράσας ἐπὶ τοῦ κόσμου καὶ τῆς ἀνθρωπότητος.

Διὰ τοῦτο τὴν Γέννησιν Αὐτοῦ ψάλλουσιν ὑπεράνω τοῦ Σπηλαίου οἱ ἄγγελοι, δόξαν τῷ Θεῷ ἀναπέμποντες. Διὰ τοῦτο οἱ Ποιμένες, πρὸς οὓς ὁ ἄγγελος ἀπηύθυνε τὸ «μὴ φοβεῖσθε», προσκυνοῦσι τὸ Οὐράνιον Βρέφος. Διὰ τοῦτο ὁ Πρεσβύτης Συμεὼν τὸ περίπυστον ἀναφωνεῖ ἐκεῖνο: «Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν Σου, Δέσποτα. . . . . .» Διὰ τοῦτο καὶ πᾶσα ἡ φύσις λαμπαδοφεγγεῖ, καὶ τὰ ἐπίγεια τοῖς ἐπουρανίοις συνεπαγάλλεται, καὶ τὰ φύλλα τοῖς κλάδοις ἐπικροτεῖ. Ἡμεῖς δὲ ὀρθρίζομεν ψάλλοντες: «Χριστὸς γεννᾶται».

Ἡ χάρις καὶ ἡ εὐλογία τοῦ σαρκωθέντος καὶ ἐπιφανέντος Κυρίου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν, ᾀδόντων: «Χριστὸς γεννᾶται».

Χριστούγεννα, 1928.

† *Ο ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ* ***διάπυρος πρὸς Θεὸν εὐχέτης πάντων ὑμῶν.***

ΔΙΔΑΓΜΑ

«Ὅτε ἦμεν νήπιοι, ὑπὸ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου ἦμεν δεδουλωμένοι. ὅτε δὲ ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, γενόμενον ἐκ γυναικός, γενόμενον ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον ἐξαγοράσῃ, ἵνα τὴν υἱοθεσίαν ἀπολάβωμεν».

[Γαλ. δ' 4-5]

Η ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑ
ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΣΗΜΕΡΙΝΗΝ ΕΠΟΧΗΝ

Κατὰ τὸ ἐπικρατοῦν ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ διοικητικὸν σύστημα τὸ σύνολον τῶν ἐπισκόπων, ὡς γνωστόν, συνερχόμενον ἐν συνόδῳ ἀποτελεῖ τὴν ἀνωτάτην διοικητικὴν καὶ δικαστικὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀρχήν. «Τὰ μεγάλα τῶν σκεμμάτων, ἔλεγεν ὁ Εὐσέβιος ὁ Καισαρείας, οὐκ ἔστιν ἄλλως ἢ διὰ Συνόδων κατορθώσασθαι».

Ἀλλ' ἡ τοιαύτη γενικὴ Συνοδικὴ συνάθροισις τῶν ὀρθοδόξων ἐπισκόπων ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ Η΄ αἰῶνος ἔπαυσεν νὰ εἶναι πραγματικότης. Πολλὰ ζητήματα ἐκκλησιαστικὰ καὶ θρησκευτικὰ ἀναφυόμενα κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἐλύοντο ἢ διὰ Τοπικῶν Συνόδων ἢ διὰ τοῦ κύρους τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Μετὰ δὲ τὸν σχηματισμὸν τῶν λεγομένων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, καὶ μάλιστα ὑπὸ τὴν νεωτέραν μορφὴν τοῦ αὐτοκεφάλου, ζητήματά τινα ἀφορῶντα γενικῶς τὴν Ὀρθοδοξίαν ἐλύθησαν διὰ τοῦ συστήματος τῆς διὰ γραμμάτων συνεννοήσεως.

Ἀλλὰ τὸ σύστημα τοῦτο τῆς ἀλληλογραφίας καὶ αἱ σπανιώταται ἐπισκέψεις γινόμεναι ἀπὸ μέρους Πατριαρχῶν ἢ ἄλλων ἐκκλησιαστικῶν ἀρχηγῶν εἰς διαφόρους Αὐτοκεφάλους Ἐκκλησίας, ὄχι μόνον τὸ ἔργον γενικῆς ἢ Τοπικῆς Συνόδου δὲν ἀνεπλήρουν, ἀλλ' οὐδὲ συνετέλουν εἰς τὴν ἐπαρκῆ ἐπαφὴν καὶ ἐπικοινωνίαν Ἐκκλησιῶν ὁμοδόξων ἐχουσῶν τὴν αὐτὴν δογματικὴν διδασκαλίαν, τὰς αὐτὰς θεμελιώδεις ἀρχὰς τοῦ διοικητικοῦ ἐκκλησιαστικοῦ συστήματος καὶ τῆς λατρείας, τὰ αὐτὰ θρησκευτικὰ ἰδεώδη.

Λόγοι ἐθνικοί, πολιτικοὶ καὶ ἄλλοι, ὡς ἄλλοτε παρετήρησε καὶ ὁ Τσ. Μήτροβιτς, καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Βελιγραδίου, συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ ζήσῃ μία ἑκάστη ἐπὶ μέρους Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία χωριστὴν ἐκκλησιαστικὴν ζωὴν ἰδίᾳ ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΘ΄ αἰῶνος καὶ νὰ ἐξελιχθῇ ἔν τινι μέτρῳ ὡς ξένη πρὸς ἄλλην ὁμόδοξον ἐν Χριστῷ ἀδελφήν. Ἀλλ' εἴ πέρ ποτε σήμερον ἐπιβάλλεται ὑπὸ τῶν περιστάσεων, ὅπως ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία πληθύνῃ τὰς ἀφορμὰς τῆς πρὸς τὰ διάφορα μέλη τοῦ αὐτοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος ἐπικοινωνίας ἢ καὶ καταστήσῃ τὴν ἐπαφὴν διαρκῆ ἐγκαθιδρύουσα τὸ σύστημα τῶν διαρκῶν ἀντιπροσωπειῶν.

Ἡ σύγκλησις Προσυνόδου θὰ δώσῃ ἀφορμήν, ὅπως ἀπὸ κοινοῦ θιγῶσι ζητήματα διορθοδόξου ἐνδιαφέροντος· τὰ τοιαῦτα δὲ ζητήματα δὲν

θὰ εἶνε ὀλίγα. Ὁ Πατριάρχης Μανουὴλ ὁ Β' (1250) ἔν τινι πράξει μεταθέσεως ἀπὸ ἐπισκοπῆς τινος εἰς ἑτέραν δικαιολογῶν τὴν παράβασιν ὡρισμένων συνοδικῶν κανόνων ἀπαγορευόντων τὰς ἐπισκοπικὰς διαθέσεις, προοιμιάζεται ὡς ἑξῆς: «Ὃ τοῖς σώμασιν αἱ ψυχαὶ τοῦτο τοῖς πράγμασιν οἱ καιροί, καὶ κινοῦσιν αὐτὰ καὶ ἄλλοτε ἄλλως μετατιθέασιν εὐπροσώποις αἰτίαις ὑπείκοντες». Τὰ πράγματα διὰ τὴν σημερινὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, ὡς καὶ δι' οἱανδήποτε αὐτῆς χρονικὴν περίοδον, δὲν εἶνε ἄλλο τι παρὰ αἱ συνθῆκαι ὑπὸ τὰς ὁποίας ζῇ, οἱ ὅροι τοῦ ἐξωτερικοῦ αὐτῆς βίου, ὅλα ἐκεῖνα τὰ στοιχεῖα τῆς ζωῆς αὐτῆς, τὰ ὁποῖα ὑπόκεινται εἰς μεταβολὴν ἐφ' ὅσον μεταβάλλονται τὰ περὶ ἑαυτὴν ἐν τῷ γηΐνῳ περιβάλλοντι, ἐν τῷ ὁποίῳ ζῇ ὡς στρατευομένη Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ. Τὰ δόγματα, τὰ ἠθικὰ διδάγματα, αἱ θεμελιώδεις ἀρχαὶ τῆς διοικήσεως καὶ τῆς λατρείας τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας θὰ μείνωσιν ἀναλλοίωτα. Ἀλλ' αὐτὰ ὅλα δὲν ἐξαντλοῦσι τὸ σύνολον τῆς ζωῆς ἑνὸς ὀργανισμοῦ ὅπως ἡ Ἐκκλησία οὖσα ἄθροισμα ἀνθρώπων καὶ οὐχὶ ἀγγέλων. Ἑπομένως πολλὰ σημεῖα τῆς ἐκκλησιαστικῆς νομοθεσίας ὡς καὶ ἄλλαι διατάξεις καὶ ἔθιμα μετεβλήθησαν καὶ μεταβάλλονται.

Αἱ ἐπὶ μέρους Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι οὕτως ἢ ἄλλως ἐπικοινωνοῦσαι σήμερον θὰ ζυγίσωσι καὶ θὰ διαγνώσωσι τοὺς καιρούς, τὰς περιστάσεις καὶ δι' ἓν ἕκαστον μεταβλητέον σημεῖον τῆς ἐξωτερικῆς ἐκφάνσεως τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας θὰ ἐξετάσωσιν ἐὰν πράγματι ὑφίσταται σήμερον ἡ εὐπρόσωπος αἰτία ἡ ἐπιβάλλουσα τὴν μεταβολὴν αὐτοῦ. Ἐν τῷ κεφαλαίῳ τούτῳ ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία δὲν δύναται νὰ παρίδῃ τοὺς γενικοὺς κοινωνικοὺς νόμους τῆς μεταβολῆς ἐὰν θέλῃ νὰ εἶναι ὀργανισμὸς ζῶν καὶ οὐχὶ νεκρός.

Αἱ μετὰ τὸν γενικὸν ἰδίᾳ πόλεμον ἐπελθοῦσαι μεγάλαι ἀλλοιώσεις ἐν τῇ ἀντιλήψει καὶ ἐκτιμήσει τῶν διαφόρων κοινωνικῶν θεσμῶν, ἡ ὁλονὲν αὔξουσα ἀντιθρησκευτικὴ κοσμοθεωρία, ἡ διαρκῶς κατακτῶσα ἔδαφος θρησκευτικὴ ἀδιαφορία καὶ ἀθρησκεία, τυγχάνουσι ζητήματα γενικὰ πρὸς τὰ ὁποῖα τὸ σύνολον τῆς Ὀρθοδόξου Ἱεραρχίας καὶ ἐν γένει ὁ μορφωμένος ὀρθόδοξος κλῆρος δὲν πρέπει νὰ μένῃ ξένος. Ἀπέναντι τοιούτου κοινοῦ κινδύνου καὶ τοιαύτης κοινῆς ἀπειλῆς τοῦ ὀρθοδόξου οἰκοδομήματος, ἡ κοινὴ σύσκεψις τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ ἡ ἀλληλέγγυος ἐνέργεια καὶ ἡ λῆψις καταλλήλων συγχρονιστικῶν μέτρων ἐπιβάλλεται ἐπὶ ποινῇ μεγάλης ἀδικίας τῆς καθόλου Ὀρθοδοξίας ὡς συστήματος καὶ τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος.

Ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία καθὼς καὶ πολλαὶ παραφυάδες τοῦ Προτεσταντισμοῦ ἀπὸ πολλοῦ συντόνως ἐργάζονται ὅπως ἡ λύσις ὅλων τῶν σοβαρῶν κοινωνικῶν προβλημάτων τῆς ἐποχῆς μας προσλάβῃ ὅσῳ τὸ δυνατὸν ἠθι-

κώτερον καὶ χριστιανικώτερον χαρακτῆρα. Τί κάμνει δι' αὐτὰ ἡ ὀρθόδοξος 'Εκκλησία ; Σχεδὸν τίποτε. 'Ασχολεῖται μία ἐπὶ μέρους ἑκάστη 'Εκκλησία νὰ ἐξαπλοῦται εὐρύτερον ἐπὶ βλάβῃ ἄλλης ἀδελφῆς καὶ ἐπὶ παραβάσει κανόνων Οἰκουμενικῶν Συνόδων. Τοιουτοτρόπως ἐπιτείνεται ὁ καταθρυμματισμὸς τῆς 'Ορθοδόξου 'Εκκλησίας, θριαμβεύει ἡ ἐκκλησιαστικὴ **ἀναρχία**, καταρρίπτεται τὸ γόητρον τῆς 'Ορθοδοξίας πρὸ τῶν ὀμμάτων τῶν ξένων. Καιρὸς λοιπὸν νὰ ἀνανήψωσιν ὅλαι αἱ ἐπὶ μέρους 'Ορθόδοξοι 'Εκκλησίαι, νὰ ἐφαρμόσωσιν ὅλα τὰ δυνατὰ μέσα τῆς πρὸς ἀλλήλας **ἐπαφῆς** καὶ ἐπικοινωνίας βουλευόμεναι τὰ ἄριστα καὶ σύμφωνα πρὸς τὰς **περιστάσεις** ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων ζῶμεν. «Τὰ μὲν γὰρ ἀφεστῶτα κατὰ σχέσιν, ὥς λέγει ὁ ἱερὸς Πρόκλος, Πατριάρχης Κων/πόλεως, πρὸς ἀλλήλων ἀναγκαίως ἐπείγεται φθοράν· τὰ δὲ ἡνωμένα κατὰ γνώμην οὐ ῥαδίως ἀπολισθαίνει τοῦ ἀσφαλοῦς».

'Εν Μεγάλῳ Ρεύματι, τῇ 17 Δεκεμβρίου 1928.

† Ο ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ

† ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΣΑΡΔΕΩΝ ΚΑΙ ΠΙΣΙΔΙΑΣ
ΓΕΡΜΑΝΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΩΝ ΣΑΡΔΕΩΝ

ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΠΙΣΚΟΠΩΝ ΑΥΤΗΣ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου) [*]

§ 9. *Οἱ τιτουλάριοι Σάρδεων καὶ οἱ τὸν τόπον αὐτοῦ ἐπέχοντες* [ιε΄–κ΄ αἰών].

'Αλλὰ καὶ παρὰ τὴν ἀπόφασιν τῆς 'Εκκλησίας, τὴν καθορίσασαν ὅπως ἡ μητρόπολις Φιλαδελφείας ἔχῃ τοῦ λοιποῦ τὸν ***τόπον*** καὶ τὴν ***τιμὴν*** καὶ τὸν ***θρόνον*** τῆς ἐρημωθείσης μητροπόλεως Σάρδεων, ὅμως ὁ ψιλὸς ἀλλὰ καὶ πάντοτε περίσεμνος τίτλος τοῦ ἐπισκόπου Σάρδεων δὲν ἔπαυσεν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἀπονεμόμενος εἰς κληρικοὺς ἐπ' ἀρετῇ καὶ

[*] Διόρθωσις παροράματος.—'Εν σελ. 369, σειρὰ 6 ἄνωθεν, ἀντὶ τῆς χρονολογίας **1453** διορθωτέον **1343**.

μορφώσει διακρινομένους. Ἐπὶ πλέον δὲ καὶ αὐτὸς ὁ τίτλος τοῦ «***τὸν τόπον ἐπέχοντος τοῦ Σάρδεων***», ὅσονδήποτε τιμητικὸν ἁπλῶς χαρακτῆρα φέρων, ἀπεδίδετο εἰς μητροπολίτας ἄλλων ἐπαρχιῶν, ἐκ παραλλήλου πρὸς τὸν μητροπολίτην Φιλαδελφείας, τὸν νόμῳ καὶ θέσει ἀντικαταστήσαντα τὸν Σάρδεων καὶ συνεπῶς καὶ τὸν τόπον ἐκείνου ἐπέχοντα.

λγ') Διονύσιος.

Προκειμένου ἵνα ἡ Ὀρθ. Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία μετάσχῃ τῆς ἐν Φερράρᾳ μελλούσης νὰ συνέλθῃ συνόδου ἐνεκρίθη ἐν Κων/πόλει ἡ χειροτονία πρὸς τοῖς ὑπάρχουσι καὶ ἄλλων ἀρχιερέων, «ἵν' ὡς πρόκριτοι παρῶσι τῇ συνόδῳ» καὶ σὺν ἄλλοις καὶ τοῦ Θεσσαλονικέως ἱερομονάχου Διονυσίου, ὑπὸ τὸν τίτλον μητροπολίτου Σάρδεων. Ἦτο πράγματι ἐκ τῶν ἐγκρίτων κληρικῶν ὁ Διονύσιος, ὁ «***ἄγαν χρηστὸς***» κατὰ τὸν Φραντζῆν. Τοῦτο μαρτυρεῖ πρωτίστως αὐτὴ αὕτη ἡ ἐκλογὴ αὐτοῦ ὡς τιτλούχου ἐξεχόντως διαλαμψάσης ποτὲ μητροπόλεως, τῆς μητροπόλεως τῶν Σάρδεων, παρὰ τὸν Ἐφέσου Μάρκον τὸν Εὐγενικὸν καὶ τὸν Νικαίας Βησσαρίωνα τὸν Καππαδοκέα, δύο ὀνομαστοὺς καὶ ἐγκρίτους ὄντως ἀρχιερεῖς, ἔπειτα δὲ καὶ ἡ ἐπιδειχθεῖσα πρὸς αὐτὸν ἰδιαιτέρα ἐκτίμησις τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων διορίσαντος δύο τοποτηρητὰς αὐτοῦ, τὸν Σάρδεων Διονύσιον καὶ τὸν Ρωσσίας Ἰσίδωρον, εἶτα ἀντὶ τοῦ δευτέρου τὸν Ἐφέσου Μάρκον καὶ ἐν τέλει ἀφήσαντος μόνον τὸν Σάρδεων Διονύσιον. Πλὴν τούτου τὴν ἐκτίμησιν ἧς ἀπήλαυεν ὁ Διονύσιος καὶ ἐν τῇ Αὐλῇ ἐπιμαρτυρεῖ πληροφορία Γενναδίου τοῦ Σχολαρίου, ὅστις ἐπιστέλλων ποτὲ (πάντως ἐπὶ τῆς πατριαρχείας Γρηγορίου τοῦ Γ' 1443-50) «τῷ φρονιμωτάτῳ καὶ εὐσεβεῖ ἄρχοντι κυρῷ Μανουὴλ Ραοὺλ τῷ Οἰσῇ» περὶ τοῦ «καταπτύστου ἐκείνου καὶ δαιμονιώδους Ἰουβεναλίου», διαταράξαντος διὰ τῶν ἑτεροδιδασκαλιῶν καὶ τῶν ἄλλων αὐτοῦ πράξεων τὰς συνειδήσεις τῶν χριστιανῶν μετὰ τὴν Αἶνον καὶ τῆς Κων/πόλεως ἐπιφέρει ὅτι «***τοῦτο μαθὼν ὁ Κορώνης ἐκεῖνος κὺρ Μακάριος καὶ ὁ Σάρδεων Διονύσιος, ἐμοὶ πρὸς τοῦτο συνεργῷ κεχρημένοι, τῷ βασιλεῖ προσελθόντες, τὸν ἐναγῆ τῆς πόλεως ἐξελαύνουσι***».

Συνεπείᾳ σοβαρᾶς ἐπιδημικῆς νόσου, ἐπενεγκούσης ἐν Φερράρᾳ μεγάλας καταστροφὰς καὶ εἰς τὰ μέλη τῆς Συνόδου, ἰδίως παρὰ τοῖς Λατίνοις, «***νόσῳ τρυχωθεὶς καὶ λαύρῳ πυρετῷ κατασχεθεὶς ὁ Σάρδεων ἐκεῖνος κῦρις Διονύσιος, τοποτηρητὴς ὢν τοῦ Ἱεροσολύμων, ἀπέθανε καὶ ἐτάφη***», ἀναθεὶς προηγουμένως τὴν τοποτηρητείαν τῷ Μονεμβασίας Δοσιθέῳ. Ἀπέθανε δὲ τὴν 13ην Ἀπριλίου 1438, ταφεὶς ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Ἰουλιανοῦ παρὰ τὸν τοῖχον, ἐπὶ τοῦ τάφου δὲ ἐσημειώθη

κατάλληλον ἐπιτύμβιον συνταχθὲν ὑπὸ τοῦ Νικαίας Βησσαρίωνος [162].

λδ') Βησσαρίων [ὁ Νικαίας].

Τὰ «ἑλληνικὰ πρακτικὰ» τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ συνόδου ἀναγράφουσι τὸν Νικαίας Βησσαρίωνα ὡς ἐπέχοντα τὸν τόπον τοῦ ***μήπω εἰσέτι θανόντος*** Σάρδεων Διονυσίου. Τὸ βέβαιον ὅμως εἶνε ὅτι αὐτὸς οὗτος ὁ Βησσαρίων, γράψας τὸ ἐπὶ τοῦ τάφου ἐκείνου ἐπιτύμβιον καὶ ἔχων πάντα λόγον νὰ συνδέσῃ περισσότερον ἑαυτὸν πρὸς τὴν μνήμην ἐκείνου, οὗτινος ἀνέλαβε νὰ ἐπέχῃ τὸν τόπον, ὡρισμένως θὰ προσέθετε ἐπὶ τοῦ τύμβου κἄτι σχετικόν, πρᾶγμα ὅπερ δὲν πράττει τιτλοφορούμενος ἁπλῶς «ἀρχιεπίσκοπος Νικαίας». Μόνον ἀργότερον εἴτε πρὸς τιμὴν τοῦ θανόντος Διονυσίου εἴτε καὶ ἐξ ὑστεροβουλίας πρὸς παραπλάνησιν τῆς τότε δημοσίας γνώμης περὶ τῶν λατινοφρόνων δῆθεν φρονημάτων τοῦ νεκροῦ ἤδη Σάρδεων ἐθεωρήθη παρὰ τῶν ἁρμοδίων ἐνδεδειγμένον, ὅπως εἷς τῶν ἀρχιερέων — καὶ ὡς τοιοῦτος ὡρίσθη ὁ γνωστὸς διὰ τὰ ἑνωτικὰ αὐτοῦ φρονήματα Νικαίας Βησσαρίων — ***ἐπέχῃ καὶ τὸν τόπον τοῦ Σάρδεων***. Ἐν τῇ ἰδιότητι δὲ αὐτοῦ ταύτῃ συναντῶμεν τὸν Βησσαρίωνα ὑπογράφοντα τὸν ὅρον τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ συνόδου: «Βησσαρίων, ἐλέῳ Θεοῦ, Ἀρχιεπίσκοπος Νικαίας καὶ ***τὸν τόπον ἐπέχων τοῦ Σάρδεων*** ἀρκετὸς ὑπέγραψα» (καὶ λατινιστί: «Bessarion, miseratione divina, archiepiscopus Nicaenus, *et locum supplens metropolitae Sardium*, contentus subscripsi»). [163].

λε') Νικόλαος.

Μετὰ τὴν ἐν Φλωρεντίᾳ ψευδένωσιν συνῆλθεν ἐν Κων/πόλει καὶ ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Πατριάρχου Ἀθανασίου Β' σύνοδος [1450] ὁρίσασα:

---

162) *Γ. Φραντζῆ* Χρονικὸν ἔκδ. Βόννης 1828, βιβλ. Β' κεφ. 12. 17.—Ἱστορία τῆς Φλωρεντινῆς Συνόδου ὑπὸ Μ. Ἐκκλησιάρχου ***Σιλβέστρου Συροπούλου*** Γ' 2. 3. 15. 20. Δ'. 29. Ε' 1.— ***Δημητρακοπούλου*** ἱστορία τοῦ σχίσματος. Λειψία 1867, σελ. 111 —Mansi t. XXXI σ. 475. 491. 1016.—Ch. Hefele Histoire des Conciles κλπ. VII'. σ. 965. 986. — Παλαιολόγεια καὶ Πελοποννησιακὰ ὑπὸ ***Σ. Π. Λάμπρου*** τόμ. Β', Ἀθῆναι-Λειψία 1912 σ. 250 καὶ ἐν τῷ προλόγῳ τοῦ ***Ι. Κ. Βογιατζίδου*** σελ. κθ' καὶ λ'-λα'.—Δύο Κώδικες τῆς Βιβλιοθήκης Ν. Καρατζᾶ ὑπὸ ***Α. Π. Κεραμέως*** (ἀνατύπ ἐκ τῆς ἐπετηρίδος Παρνασσοῦ Η' ἔτους) Ἀθῆναι 1904 σελ. 19.— Ν. Ἑλληνομνήμων ***Σ. Λάμπρου*** τόμ. Ζ' [1910] σ. 157 Θ' [1912] σ. 201.—Allatii de consens. libr. III. cap. 2 σελ. 910.—Le Quien I', σ. 866.—***Γ. Λαμπάκη*** σ. 345. —Ὅρα καὶ ***παράρτημα***. — ***Ἀδ. Διαμαντοπούλου***, Μᾶρκος ὁ Εὐγενικὸς καὶ ἡ ἐν Φλωρεντίᾳ Σύνοδος. Ἀθῆναι 1898, σ. 59. 62.

163) Mansi t. XXXI σ. 475. 1035.— ***Α. Διαμαντοπούλου***, Σίλβ. Συρόπουλος καὶ τὰ ἀπομνημονεύματα αὐτοῦ τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ συνόδου ἐν ***Ν. Σιὼν*** τόμ. ιη' [1923] σελ. 252.

«ἄκυροι ἔστωσαν καὶ αἱ ὑπογραφαὶ καὶ ἡ καινὴ ἐκείνη συνέλευσις τῶν συνόδων ἔστω ἀλλοτριουμένη, ὡς βίας καὶ ἀπάτης γέμουσα· τὰς μὲν γὰρ οἰκουμενικὰς συνόδους ἐπεκύρουν οἱ πατριάρχαι καὶ ἡ οἰκουμένη· ταύτην δὲ οἱ πατριάρχαι ὡς θεομισῆ μετὰ τῆς 'Ανατολῆς ἠθέτησαν». Τὸν συνοδικὸν τοῦτον ὁρισμὸν ὑπέγραψαν πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ : «***Νικόλαος ἐπίσκοπος Σάρδεων***» καὶ μετ' αὐτόν : «***Σταυράκιος ἐπίσκοπος Νικαίας***». Δῆλον ὅτι ἡ 'Εκκλησία Κων/πόλεως παύσασα τὸν Νικαίας καὶ τὸν τόπον ἐπέχοντα τοῦ Σάρδεων ὡς «ἄλλα μὲν κεύθοντα ἐν φρεσίν, ἄλλα δὲ ἐξαγγέλλοντα τῷ στόματι», ἀντικατέστησεν αὐτὸν δι' ἄλλων κληρικῶν εἰς τοὺς θρόνους Σάρδεων καὶ Νικαίας [164].

λϛ') Γεράσιμος [ὁ Μελενίκου].

Κατὰ 'Ιούλιον 'Ινδικτιῶνος ϛτ' τοῦ ἔτους 6996, ἐκλήθη τὸ β' εἰς τὸν θρόνον Κων/πόλεως Διονύσιος ὁ Α' [1489-91], τὸ δὲ σχετικὸν τῆς συνόδου ὑπόμνημα ὑπέγραψε καὶ «ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης Μελενίκου ***καὶ τὸν τόπον ἐπέχων τοῦ Σάρδεων*** Γεράσιμος» [165].

λζ') 'Ανώνυμος.

Τῇ προσκλήσει τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας Νιάγκο (Neagoe) ἀφίκετο εἰς Βλαχίαν καὶ προέστη τῶν ἐγκαινίων τοῦ ἱ. ναοῦ τῆς Curte d' Arges ὁ Πατριάρχης Θεόληπτος Α' μετὰ τῶν μητροπολιτῶν Σερρῶν, ***Σάρδεων,*** Μηδείας καὶ Μελενίκου [17 Αὐγ. 1517] [166].

λη') Γεννάδιος [ὁ Σερρῶν].

'Εν τῷ ὑπ' ἀριθμ. 6 κώδικι τῆς μονῆς Κοσινίτζης, περιελθόντι εἰς τὴν κατοχὴν αὐτῆς τῷ 1533, κατόπιν ἀφιερώσεως αὐτοῦ τῷ ἐν Σέρραις μετοχίῳ αὐτῆς, ἤτοι «εἰς τὸν ναὸν τῆς Παναγίας Θεοτόκου, τὴν 'Ηλιόκαλον», παρὰ τῆς κατὰ κόσμον Κομνηνῆς ὠνομασμένης, θυγατρὸς Γεωργίου Λογοθέτου», σημειοῦται ἐν τέλει τὰ ἑξῆς : (ἀναγραφόμενα ὡς εὕρηνται ὀρθογραφικῶς) : «'Επροσήλωσα γοῦν αὐτῷ τὸ ἀναγνωστικὸν βιβλίον αὐτῷ ἐν κερῷ ἀρχιερατέβοντος μητροπολίτου καὶ ὑπερτίμου Σερρῶν ***καὶ τὸν τόπον ἐπέχοντος Σάρδεον,*** ἡμῶν αὐθέντου καὶ δεσπότου κυροῦ Γεν-

164) Mansi t. XXXII σ. 105. — Ὅρα καὶ Allatius addend. ad lib. 3 de consens. col. 1387.—Le Quien I. σ. 866.

165) 'Εκκλησιαστικὰ Σύλλεκτα ὑπὸ ***'Επαμειν. Ι. Σταματιάδου***. Σάμος 1891 σελ. 31-34.

166) Viata şi traiul sf. Nifon Patriarhul Tarigradului, ed. Josif Naniescu. Bucuresti, 1888, σ. 115. — N. Jorga, Istoria Bisericii Romànesti şi a vietii Religioase a Romànilor vol. I. Valenii de Munte, 1908, σ. 131. — Πρβλ. ***Μ. Γεδεὼν*** Πατριαρχ. πίνακες σελ. 500.

ναδίου, ἐν μηνὶ σεπτεβρίου η', ἰνδικτιῶνος ζης, ἔτους ζ'μδ', ἀφεντεύοντος. . . . . Σουλτὰν Σουλεημάνη, ἡμέρα δευτέρα» [167].

λθ') Ὁ Οὐγγροβλαχίας [ἀνωνύμως].

Ἐν ***τακτικῷ*** τῶν μέσων τοῦ ιζ' αἰῶνος ἀναφέρεται ὅτι «ὕστερον ἐγένοντο ἐν τῇ Οὐγγροβλαχίᾳ καὶ Μολδοβλαχίᾳ οἱ δύο μητροπολῖται καὶ ὁ μὲν εἷς ἔχει ***τὸν τόπον τοῦ Σάρδεων***. . . . ὁ δὲ ἕτερος λέγεται μητροπολίτης Μολδοβλαχίας. . . . » [168].

μ') Ἐφραίμ.

Ἐν ἑτέρῳ ***τακτικῷ*** τοῦ ιζ' αἰῶνος μεταξὺ τῶν [ὑπὸ τοῦ ἀρ. 63-71] τιτουλαρίων ἀρχιερέων ἀναφέρεται [66ος] καὶ ὁ ***Σάρδεων Ἐφραίμ***, ὁ Κρής. Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῷ αὐτῷ τακτικῷ ἀναφέρεται καὶ «ὁ Φιλαδελφείας πάσης Λυδίας Μελέτιος», οὗτος δὲ εἶνε ὁ ἀρχιερατεύσας ἐν Βενετίᾳ τῷ 1657-77, ἕπεται ὅτι ἤδη τῷ 1677 διετέλει Σάρδεων ὁ Ἐφραίμ. Ἦτο ἱεράρχης μεμορφωμένος, ἐνεργητικός, συστήσας ἐν Βλαχίᾳ εἶδος ἱερατικῆς σχολῆς πρὸς ἀνάδειξιν ἱεροκηρύκων. Σώζεται σὺν ἄλλοις καὶ ἰδιόχειρος παραμυθητικὴ ἐπιστολὴ πρὸς τὸν ἐν Κων/πόλει Μ. Λογοθέτην Ἰωάννην Καρυοφύλλην [1692] [169].

μα') Νικόδημος.

Κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1749 ἐξελέγη ἐν Κων/πόλει ἐπὶ Πατριάρχου Κυρίλλου Ε' τοῦ Καρακάλου Μητροπολίτης Σάρδεων ὁ ἱερομόναχος ***Νικόδημος.*** Οὗτος φέρεται μετ' ἄλλων ὑπογράφων τὸ ἔγγραφον τῆς παραιτήσεως τοῦ ἐπισκόπου Ριμνίκου Γρηγορίου καὶ τὸ τῆς ἐκλογῆς τοῦ διαδόχου αὐτοῦ Παρθενίου [21 Μαΐου 7272—1764], — ὡς ἐπίσης καὶ τὸ ἔγγραφον τῆς παραιτήσεως τοῦ Ραφαὴλ ἀπὸ τῆς ἐπισκοπῆς Μπουζέου καὶ τὸ τῆς ἐκλογῆς ὡς διαδόχου αὐτοῦ τοῦ Κοσμᾶ [4 Σεπτεμβρίου ἰδ. ἔτους] [170].

μβ') Τιμόθεος.

Πιθανῶς διαδεχθεὶς κατὰ τὸν τίτλον τὸν προηγούμενον. Φέρεται ὑπο

---

167) Ἑλλ. Φιλ. Σύλλογος. Παράρτημα τοῦ ΙΖ' τόμου [1886] σελ. 29.

168) Κατάλογος τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ Πατριαρχείου Κων/πόλεως κατὰ τὸν ιζ' αἰῶνα ἐκδοθεὶς ὑφ' ἡμῶν ἐν τῇ *Ὀρθοδοξίᾳ* ἔτος Γ' [1928] σελ. 234.

169) Τακτικὸν τῶν Ὀρθ. Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολῆς κλπ. ἐκδ. ὑπὸ ***Α. Παπαδ. Κεραμέως*** ἐν Δελτίῳ τῆς Ἱστορ. καὶ ἐθνολ. ἑταιρείας τῆς Ἑλλάδος τόμ. 3ος [1891] σ. 471.— Ν. Ἑλληνομνήμων, ***Σπ. Λάμπρου*** τόμ. Δ' [1907] σελ. 210. — Ὅρα καὶ *παράρτημα.*

170) Τὸ σχετικὸν ὑπόμνημα τῆς ἐκλογῆς ἐν τῷ *παραρτήματι.*— Mitropolia Ungrovlahiei. Condica sfânta, ed. Ghenadie Enâceanu. Bucuresti 1886, σελ. 174. 181. 190.—*Ἐκκλ. Ἀλήθεια* ἔτος 21 [1901] σελ. 31.

γράφων μετ' ἄλλων τὸ ἔγγραφον τῆς ἐκλογῆς τοῦ μητροπολίτου Μυρέων Φιλαρέτου εἰς τὸν ἐπισκοπικὸν θρόνον Ριμνίκου [Μάρτιος 1780] — τοῦ Ἰωσὴφ ὡς ἐπισκόπου Ἀρτζεσίου [13 Δεκεμβρίου 1793] — καὶ τοῦ Καλλινίκου εἰς τὸν μητροπολιτικὸν θρόνον Βιδύνης [27 Μαρτίου 1803] [171]

μγ') Νεκτάριος Θωμαΐδης.

Ἐγεννήθη ἐν Πάτμῳ τῷ 1745 κατὰ τὸν Ἐπαμ. Σταματιάδην, τῷ 1756, ὡς ἔγγιστα, κατὰ τὰς δοθείσας μοι πληροφορίας ὑπὸ τῆς ἱ. μονῆς Πάτμου, ἐκ πατρὸς Σαμίου (Ἀνδρέου Μοσχονᾶ) καὶ μητρὸς Πατμίας (Θεοδούλας Θωμαΐδου) ὀνομασθεὶς κατὰ κόσμον Νικόλαος. Διακούσας τὰ πρῶτα αὐτοῦ μαθήματα ἐν Πάτμῳ καὶ ἀκολούθως ἱερωθεὶς καὶ διατελέσας ἐφημέριος ἐν τῇ ἐνοριακῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης μετεκλήθη ἀργότερον εἰς Ἰάσιον τῆς Μολδαυΐας ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου Εἰρηνουπόλεως Σωφρονίου Ἀγαθοῦ, τοῦ Πατμίου († 25 Φεβρ. 1789), ἡγουμένου τῆς ἐν Ἰασίῳ ἱερᾶς Σταυροπηγιακῆς καὶ Αὐθεντικῆς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος, χρησιμευούσης καὶ ὡς νοσοκομείου, ἀναλαβὼν ἐν αὐτῇ ἱερατικὰ καθήκοντα ἐφημερίου. Προτάσει τοῦ ἡγεμόνος Μολδαυΐας Σκαρλάτου Ἀλεξάνδρου Καλλιμάχη, ἐκτιμῶντος τὸν ἱεροπρεπῆ χαρακτῆρα καὶ τὴν ἄκραν ἀγαθότητα αὐτοῦ, πνευματικοῦ πατρὸς τῆς ἡγεμονικῆς οἰκογενείας διατελέσαντος, ἐξελέγη ὁ Νικόδημος καὶ προεχειρίσθη μητροπολίτης Σάρδεων, ἀδείᾳ τῆς Μ. Ἐκκλησίας, πρὸ τοῦ 1800 ὡς πληροφορεῖ ἡ ἱερὰ Μονὴ Πάτμου, μετὰ τὸ 1803 καθ' ἡμᾶς, ἵνα συμβιβάσωμεν καὶ τὴν περὶ Τιμοθέου ἀνωτέρω σημειωθεῖσαν σχετικὴν χρονολογίαν. Ἐξασκῶν τὰ ἀρχιερατικὰ αὐτοῦ καθήκοντα ἐν τῇ ῥηθείσῃ ἱ. μονῇ τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος δὲν φαίνεται ἀπέχων καὶ πάσης ἄλλης ἐκκλησιαστικῆς κινήσεως γενικωτέρας φύσεως. Οὕτω παρέστη κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς ἐκκλησιαστικοεθνικῆς συνελεύσεως τῆς Μολδαυΐας, τῆς ἀπορριψάσης τὴν αἴτησιν ἱδρύσεως ἐπισκοπῆς καθολικῆς, ὑπογράψας καὶ οὗτος τὴν σχετικὴν πρᾶξιν (κατ' Αὔγουστον 1820). Ἀπέθανε δὲ καὶ ἐτάφη ἐν τῇ αὐτῇ ἱ. μονῇ τῇ 12 Ἰουνίου 1831.

Τὴν 30 Σεπτεμβρ. 1807 συνέταξε τὴν πρώτην διαθήκην αὐτοῦ καταλιπὼν ἐκτελεστὰς «τὴν ἐκλαμπροτάτην Δομνίτσαν τοῦ ἀοιδίμου Αὐθέντου Κωνσταντίνου Μουρούζη κ. Καΐγκω καὶ τὸν πανευγενέστατον σύζυγον αὐτῆς Ἄρχοντα Χάτμανον κ. Σανδουλάκην», λίαν εὐεργετικὸς καὶ τότε καὶ κατόπιν φανεὶς καὶ πολλαχῶς εὐεργετήσας τὴν ἐν Πάτμῳ ἱ. μονὴν τοῦ

---

171) Ghenadie Enâceanu, Mitropolia κλπ. ὡς ἀνωτέρω σελ. 232. 290. 327.—Ὁ *Λογοθέτης* ἀναφέρει ἀνώνυμον Ἱεράρχην Σάρδεων κατὰ Ὀκτώβριον τοῦ 1787. Πάντως εἶνε ὁ αὐτὸς τῷ Τιμοθέῳ.

Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, τὴν Πατμιάδα σχολὴν καὶ καθόλου τὴν γενέτειραν αὐτοῦ μεριμνήσας ἰδιαιτέρως καὶ περὶ τῶν πτωχῶν αὐτῆς [172].

μδ') Βαρλαάμ.

Ὁ Μητροπολίτης Μολδαυΐας Βενιαμὶν ἐν ἐπιστολῇ αὐτοῦ πρὸς τὸν ἐπίσκοπον τοῦ Ρώμαν ἐφιστᾷ τὴν προσοχὴν αὐτοῦ λέγων ὅτι δὲν δικαιοῦται νὰ ἀναμιγνύηται εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα τοῦ σταυροπηγιακοῦ μοναστηρίου Πρέτσιστα τοῦ Ρώμαν καὶ συνιστῶν αὐτῷ, ὅπως φέρηται καὶ πρὸς τὸν νῦν ***Σάρδεων Βαρλαάμ***, καθ' ὃν τρόπον ἐφέρετο καὶ πρὸς τὸν Σάρδεων Νεκτάριον. Τὸ ἔγγραφον, ρουμανιστὶ γεγραμμένον, φέρει ἡμερομηνίαν 4 Αὐγούστου 1826, ἐνῷ ὁ Νεκτάριος φέρεται ἀποθανὼν τῇ 12η Ἰουνίου 1831. Θὰ συμβιβάσωμέν πως τὴν ταὐτόχρονον ὕπαρξιν δύο Σάρδεων, ἐὰν θεωρήσωμεν τὸν Νεκτάριον ἐφησυχάζοντα λόγῳ τῆς προβεβηκυίας ἡλικίας καὶ τῆς ἐκ ταύτης προελθούσης ἀποχωρήσεως αὐτοῦ ἀπὸ πάσης καθόλου ἐνεργοῦ ὑπηρεσίας [173].

με') Μελέτιος.

Ἀναφέρει αὐτὸν ὁ κατάλογος τοῦ Λογοθέτου σημειοῦντος καὶ περὶ δύο ἐπιστολῶν ἐκείνου πρὸς τὸν Ν. Ἀριστάρχην τῷ 1836 καὶ τῷ 1840. —Ὁ Μητροπολίτης Μολδαβίας Σωφρόνιος ἐξέδωκεν ἐν Ἰασίῳ ἔγγραφον (12 Μαΐου 1859) ἐπαινετικὸν τῆς διαγωγῆς καὶ τοῦ ζήλου τοῦ ἡγουμένου τοῦ ἐν Μολδαβίᾳ Σιναϊτικοῦ Μετοχίου Φιστιδζὶ ἀρχιμ. Κυρίλλου, μεταβαίνοντος εἰς Αἴγυπτον πρὸς ἐπίσκεψιν τῆς μετανοίας αὐτοῦ. Το ἔγγραφον τοῦτο ὑπογράφει καὶ ὁ ***Σάρδεων Μελέτιος*** [174].

μς') Μιχαὴλ Κλεόβουλος.

Ἐγεννήθη ἐν Ἀδριανουπόλει τῷ 1848· ἐν ταύτῃ τυχὼν κατ' ἀρχὰς τῆς πρώτης παιδεύσεως, τὴν δὲ ἐγκύκλιον αὐτοῦ μόρφωσιν λαβὼν εἶτα ἐν τῇ περιωνύμῳ Ζωσιμαίᾳ Σχολῇ τῶν Ἰωαννίνων εἰσήχθη ἀργότερον (1867) εἰς τὴν ἐν Χάλκῃ ἱ. Θεολογικὴν Σχολὴν ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τοῦ πρ. Σταγῶν Θεοφίλου καταταχθεὶς εἰς τὴν δ' τάξιν. Τελειόφοιτος ὢν ἐχειροτονήθη

---

172) Ἡ Πατμιὰς Σχολὴ ὑπὸ ***Μ. Η. Μαλανδράκη***. Ἀθῆναι 1911, σελ. 36. 37. 39. 40. 111. 118. 130.—Ἱστορικαὶ ἔρευναι περὶ τὰς ἐκκλησίας τῶν νήσων τῆς Ἀνατολ. Μεσογείου θαλάσσης ***Περικλέους Γ. Ζερλέντου*** τόμ. Α' (1922) σελ. 187. 215. — Σαμιακά, ἤτοι ἱστορία τῆς νήσου Σάμου, ὑπὸ ***Ἐπαμ. Σταματιάδου*** τόμ. Δ', σελ. 526-528.—***Λαμπάκη***, σ. 8. 346. 347.—**Constantin Erbiceanu**, Istoria Mitropoliei Moldaviei şi Sucevei. Bucuresti. 1888 σελ. 91-94.—Ὅρα καὶ ***παράρτημα***.

173) **Constantin Erbiceanu**. Istoria κλπ. ὡς ἀνωτέρω σελ. 422.

174) Ἀναπλήρωμα τῆς ἐν Ἱερουσαλὴμ ἐκδόσεως τῶν περὶ τῆς ἐκλογῆς καὶ χειροτονίας τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Σινᾶ ἐπισήμων ἐγγράφων. Κων/πολις, 1860, σελ. 74.

διάκονος (29 Ἰουνίου 1871), ἀποφοιτήσας δὲ τῆς Σχολῆς ἀρ στοῦχος ἐδίδαξεν ἐν Κίῳ τὸ πρῶτον καὶ εἶτα ἐν τῇ Ἐμπορικῇ Σχολῇ Χάλκης, διευθυνομένῃ τότε ὑπὸ τοῦ συμπολίτου αὐτοῦ Χρήστου Παπαδοπούλου. Διὰ λόγους ὅμως ἀφορῶντας τὴν Ἐφορείαν τῆς Σχολῆς παραιτηθεὶς μετ' ἄλλων καθηγητῶν μετέβη εἰς Ἀθήνας καὶ ἐκεῖθεν εἰς Γερμανίαν πρὸς συμπλήρωσιν τῶν σπουδῶν αὐτοῦ. Ἐπανακάμψας διωρίσθη ἀμέσως καθηγητὴς ἐν τῇ ἱ. Θεολογικῇ Σχολῇ Χάλκης [διδάξας Εἰσαγωγὴν εἰς τὰς Ἁγίας Γραφάς, Ἑρμηνευτικὴν καὶ Χριστιανικὴν Ἠθικήν), μέχρις οὗ (περὶ τὰ τέλη τοῦ 1888) ἐκλήθη ὅπως ἀναλάβῃ τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐν Φαναρίῳ Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ παραιτηθέντος Ἀρχιμ. Γρηγορίου Παλαμᾶ, διατηρήσας αὐτὴν καὶ ἀφιερωθεὶς εἰς τὰ κατ' αὐτὴν μέχρι τέλους τοῦ βίου αὐτοῦ, ἐπιφανῆ καταλαβὼν σελίδα ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν διευθυντῶν καὶ καθηγητῶν τῆς Σχολῆς. Μόνον κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1898, κατόπιν τῆς ἀποχωρήσεως τοῦ ἀρχιμ. Γερμανοῦ Γρηγορᾶ, ἀνέλαβε προσωρινῶς (μέχρις Ἰουλίου 1899) καὶ τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐν Χάλκῃ ἱ. Θεολογικῆς Σχολῆς.

Κληρικὸς ἱεροπρεπὴς καὶ σεμνός, θεολόγος ἄριστα κατηρτισμένος, διδάσκαλος καὶ Σχολάρχης σπάνιος, μελετηρὸς καὶ ὑποστηρικτὴς τῶν γραμμάτων, δαπανῶν πολλάκις καὶ ἐκ τοῦ ὑστερήματος αὐτοῦ πρὸς ἐκπαίδευσιν ἐνταῦθα καὶ ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν Εὐρώπῃ χρηστῶν τὰ ἤθη καὶ φιλομαθῶν τῆς ἱ. Θεολ. Σχολῆς καὶ τῆς Μ. τοῦ Γένους μαθητῶν, εὐεργετικὸς καὶ μεταδοτικὸς τοῖς πᾶσιν ὧν εἶχε, τύπος καθόλου ἀπαράμιλλος τοῦ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ Γένος καθήκοντος ἐνωρὶς λίαν διακριθείς, ἔτυχε τῆς ἰδιαιτέρας πρὸς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐκτιμήσεως τῆς Διοικούσης Ἐκκλησίας καὶ τῆς καθ' ἡμᾶς ἐνταῦθα κοινωνίας, διατελέσας διαφόρων σωματείων πρόεδρος ***(τῆς Ἐφορείας τῆς Ἐκκλ. Μουσικῆς Σχολῆς*** καὶ ***τῆς ἐπιτροπῆς περὶ ἱδρύσεως Ἐμπορικῆς καὶ Γλωσσικῆς Σχολῆς)*** καὶ μέλος ***(τῶν ἐπιτροπῶν : περὶ βελτιώσεως τῆς Ἐκκλ. Ἀληθείας, περὶ ἐκδόσεως τῆς Κ. Διαθήκης, περὶ ἀναθεωρήσεως τοῦ κανονισμοῦ τῆς ἱ. Θεολ. Σχολῆς***, καὶ ἰδίως μέλος ***τῆς Π. Κ. Ἐκκλ. Ἐπιτροπῆς*** καὶ ***τῆς Π. Κ. Ἐκπαιδ. Ἐπιτροπῆς)***, μετασχὼν τῆς ἀντιπροσωπευσάσης τὸ Οἰκ. Πατριαρχεῖον κατὰ τὴν στέψιν τοῦ Τσάρου Νικολάου τοῦ Β' (1896) ἀποστολῆς καὶ ἀντιπροσωπεύσας τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὰς Σχολάς: Ἱ. Θεολογικὴν καὶ Μ. τοῦ Γένους κατὰ τὰς ἐπὶ τῇ 75τηρίδι τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἐθν. Πανεπιστημίου ἑορτάς (1912). Ἡ Διοικ. Ἐκκλησία ἐπιβραβεύουσα τὴν μόρφωσιν, τὴν σύνεσιν, τὴν ἀρετὴν καὶ τὰς καθόλου πολυτίμους αὐτοῦ ὑπηρεσίας πρὸς αὐτὴν καὶ τὸ Γένος, εἰσηγουμένου τοῦ ἀοιδίμου Οἰκουμ. Πατριάρχου Ἰωακεὶμ τοῦ Γ', προήγαγεν αὐτὸν (12 Ἰουλίου 1901) τιμῆς ἕνεκεν εἰς τὸ ἀρχιερατικὸν ἀξίωμα, λαβόντα τὸν τίτλον

Μητροπολίτου τῆς πάλαι ποτὲ διαλαμψάσης Μητροπόλεως Σάρδεων, καὶ χειροτονηθέντα εἰς ἐπίσκοπον τῇ 15 ἰδίου μηνὸς ἐν τῷ Πατριαρχικῷ ναῷ ὑπὸ τοῦ ἀοιδίμου Πρωθιεράρχου συλλειτουργοὺς ἔχοντος τοὺς σεβ. μητροπολίτας Ἀμασείας Ἄνθιμον, Ἰωαννίνων Γρηγόριον, Προύσης Ναθαναήλ, Βερροίας Κωνστάντιον, Βάρνης Πολύκαρπον, Μηθύμνης Στέφανον, Μεσημβρίας Χαρίτωνα, Χίου Κωνσταντῖνον καὶ Γρεβενῶν Δωρόθεον.

Ὁ Σάρδεων Μιχαὴλ Κλεόβουλος ἄγων τὸ 70ὸν ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ ἐξεδήμησε πρὸς Κύριον τῇ 23ῃ Φεβρουαρίου 1918, ἡμέρᾳ Παρασκευῇ, προσβληθεὶς ὑπὸ συγκοπῆς καρδίας. Ἡ κηδεία αὐτοῦ ἐγένετο δημοτελής, τῇ 25 ἰδ. μηνός, ἡμέρᾳ Κυριακῇ ἐν μέσῳ βαθυτάτης συγκινήσεως τῶν ἀπειραρίθμων αὐτοῦ μαθητῶν, συναδέλφων, φίλων, γνωρίμων καὶ θαυμαστῶν, τῆς νεκρωσίμου ἀκολουθίας ψαλείσης ἐν τῷ Πατριαρχικῷ ναῷ, προεξαρχόντων τῶν σεβ. μητροπολιτῶν Προύσης Δωροθέου (προέδρου τότε τῆς Ἐφορείας τῆς Μ. τοῦ Γ. Σχολῆς), Φιλιππουπόλεως Βενιαμὶν καὶ Σηλυβρίας Εὐγενίου. Ὁ νεκρὸς μετενεχθεὶς εἰς Χάλκην ἐτάφη ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ ναϊδρίου τῆς ἱ. Θεολ. Σχολῆς, τὰ δὲ ὀστᾶ ἀργότερον ἐπιβλητικῶς ἀνακομισθέντα (5 Αὐγ. 1923) κατετέθησαν ἐν ὑπὸ τύμβον κενοταφίῳ, ὅπερ ἡ εὐγνωμοσύνη τῶν μαθητῶν καὶ ἡ ἀγάπη καὶ ἐκτίμησις τῶν συναδέλφων καὶ φίλων αὐτοῦ ἀνήγειραν ὄπισθεν τοῦ αὐτοῦ ὡς ἄνω ἱ. ναϊδρίου. [175].

§ 10. *Οἱ ἀπὸ τῆς ἀνασυστάσεως τῆς Μητροπόλεως Σάρδεων Ἱεράρχαι αὐτῆς* [Μάρτιος 1924 –]

Ἡ Διοικοῦσα Ἐκκλησία θεωρήσασα δεδικαιολογημένην τὴν ἀνάγκην τῆς ἀνασυστάσεως καὶ τῆς ἐν τῇ τάξει τῶν ἐν ἐνεργείᾳ ἐπαρχιῶν τοῦ Θρόνου ἐπαναγραφῆς τῆς πάλαι ποτὲ διαλαμψάσης Μητροπόλεως Σάρδεων ὥρισεν ὅπως τοῦ λοιποῦ οἱ τὴν ἀρχιερατικὴν προστασίαν καὶ ποιμαντορικὴν ῥάβδον ταύτης ἀναδεξόμενοι θεωρῶνται τιτλοῦχοι τῆς Ἐκκλη-

175) ***Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια***, τόμ. Θ′ (1889) σ. 113. 114. ΙΣΤ′ (1896) σ. 74. 82. ΙΗ′ (1898) σ. 22. ΙΘ′ (1899) σ. 441. ΚΑ′ (1901) σ. 279. 287. ΚΓ′ (1903) σ. 18. 241. ΛΗ′ (1918) σ. 23-24.—***Διδυμοτείχου Φιλ. Φαφείδου***, Ἐκκλ. Ἱστορία τόμ. Γ′ 2. Ἀλεξάνδρεια 1928 σ. 371. 415. 419.—Προσφώνημα ***Π. Παπακωνσταντίνου***, καθηγητοῦ ἐν τῇ Μ. τοῦ Γ. Σχολῇ «εἰς Σάρδεων Μιχαὴλ Κλεόβουλον ἐπὶ τῇ ἀνακομιδῇ τῶν λειψάνων αὐτοῦ» καὶ «ἐπιτάφιον» τοιοῦτον τοῦ ἰατροῦ ***Κλ. Κοκολάτου***, εἰς τεῦχος. Ἐν Κ/πόλει, 1928.

σίας Σάρδεων μετὰ ἐνεργῶν μητροπολιτικῶν δικαιωμάτων, ὡς τοιοῦτος δὲ πρῶτος ἐξελέγη ὁ :

μζ') Γερμανὸς Ἀθανασιάδης.

Ἐγεννήθη ἐν Ἀρβανιτοχωρίῳ τῆς ἐπαρχίας Χαλκηδόνος τῇ 15 Ὀκτωβρίου 1885 (ἐκ τῶν : Δημητρίου Ἀθ. Ἀθανασιάδου, διδασκάλου καὶ εἶτα ἱερέως ἐν τῇ ὡς ἄνω κοινότητι καὶ τῆς Μαρίας Βασιλ. Ραϊκοπούλου) ὀνομασθεὶς κατὰ κόσμον Ἀχιλλεύς. Κατὰ Σ βριον τοῦ 1900 εἰσελθὼν εἰς τὴν ἐν Χάλκῃ ἱ. Θεολ. Σχολὴν ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τοῦ τότε Μ του Χαλκηδόνος (καὶ εἶτα Οἰκουμεν. Πατριάρχου) Γερμανοῦ ἀπεφοίτησεν ἀριστοῦχος ἐξ αὐτῆς (1907), χειροτονηθεὶς ἅμα ἐγκαίρως (8 Νοεμβρίου 1906) διάκονος ὑπὸ τοῦ Σχολάρχου σεβασμ. Μητροπολίτου πρ. Μελενίκου (καὶ νῦν Μητροπολίτου Κασσανδρείας) κ. Εἰρηναίου. Προσληφθεὶς κατ' ἀρχὰς ἱεροδιδάσκαλος καὶ ἱεροκῆρυξ ἐν τῇ φιλοτίμῳ κοινότητι Σουφλίου, διωρίσθη μετ' οὐ πολὺ ἐκεῖ ἀρχιερατικὸς ἐπίτροπος τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Διδυμοτείχου (καὶ νῦν Ἡρακλείας) κ. Φιλαρέτου Βαφείδου, διαμείνας ἐν τῇ ὡς ἄνω κοινότητι ἐν ὅλῳ τρία ἔτη. Τὸν Σεπτέμβριον 1910 κληθεὶς ἀνέλαβε τὰ καθήκοντα καθηγητοῦ τῶν θρησκευτικῶν ἐν τῷ Γυμνασίῳ καὶ τῷ Ζαππείῳ Παρθεναγωγείῳ Ἀδριανουπόλεως, ὡς καὶ τὰ τοῦ τακτικοῦ ἱεροκήρυκος τῆς ἐργαζομένης τότε ἐκεῖ θρησκευτικῆς ἀδελφότητος «Ὀρθοδοξίας» (1910—1912). Κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον τοῦ 1912 διωρίσθη γραμματεὺς καὶ λογιστὴς τοῦ ἐν τοῖς Πατριαρχείοις τότε λειτουργοῦντος «Ταμείου τῆς Ἱεραρχίας», ἀκολούθως γραμματεὺς τοῦ Α' Πατριαρχικοῦ Γραφείου (1913) καὶ εἶτα Τριτεύων τῶν Πατριαρχικῶν Διακόνων (κατ' Ἀπρίλιον 1914) ὡς τοιοῦτος διατελέσας καὶ γραμματεῦον μέλος τῆς Π. Κεντρ. Ἐκκλ. Ἐπιτροπῆς.

Κατὰ Ὀκτώβριον 1918 ὠνομάσθη Ὑπογραμματεὺς τῆς Ἁγ. καὶ Ἱ. Συνόδου συνοδεύσας ἀργότερον ἐν τῇ ἰδιότητι ταύτῃ τὸν ἀοίδιμον Τοποτηρητὴν τοῦ Οἰκ. Θρόνου Μ την Προύσης Δωρόθεον κατὰ τὴν εἰς Λονδῖνον μετάβασιν αὐτοῦ (Φεβρ.-Μάρτιος 1921) καὶ τὸν σεβ. Μ την Ἀμασείας (νῦν δὲ καὶ: ἔξαρχον Κεντρῴας Εὐρώπης) κατὰ τὴν εἰς Βελιγράδιον ἀποστολὴν αὐτοῦ πρὸς ἐπίδοσιν τοῦ Τόμου σχετικοῦ πρὸς τὴν προσάρτησιν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Σερβίας ὡρισμένων ἐπαρχιῶν τοῦ Οἰκουμ. Θρόνου καὶ τὴν ἀναγνώρισιν τῆς εἰς Πατριαρχικὴν τιμὴν ἀνυψώσεως αὐτῆς (Μάρτιος-Ἀπρίλιος 1922). Κατὰ Ὀκτώβριον τοῦ 1922 προήχθη εἰς Ἀρχιγραμματέα τῆς Ἁγ. καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, χειροτονηθεὶς ἱερεὺς καὶ προχειρισθεὶς Ἀρχιμανδρίτης τοῦ Οἰκουμ. Θρόνου ὑπὸ τοῦ Οἰκουμεν. Πατριάρχου Μελετίου Δ' (30 Νοεμβρίου 1922). Ἀρχιγραμματεὺς διατελῶν διηύθυνε τὸ Γραφεῖον τοῦ συγκληθέντος ἐν Κων/πόλει Πανορθοδόξου Συνεδρίου (Μάϊος-Ἰούνιος 1923), μετὰ δὲ τὴν ἐκ Κων/πόλεως ἀναχώρησιν

Μελετίου Δ' ἀνέλαβε προσωρινῶς (Ἰούλιος-Ὀκτώβριος 1923) καὶ τὰ καθήκοντα Μ. Πρωτοσυγκέλλου ὡς καὶ τὰ τοῦ Προέδρου τῆς Π. Κεντρ. Ἐκκλ. Ἐπιτροπῆς.

Εἰσηγουμένου τοῦ ἀοιδίμου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου Ζ' ἡ Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος ἐπαναγράψασα πρότερον ἐν τῷ Συνταγματίῳ τῶν ἐν ἐνεργείᾳ ἐπαρχιῶν τοῦ Θρόνου τὴν παλαίφατον καὶ Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν τῶν Σάρδεων ἐξελέξατο εἶτα διὰ κανονικῶν ψήφων Μητροπολίτην μετ' ἐνεργῶν δικαιωμάτων τῆς τελευταίας ταύτης τὸν Ἀρχιγραμματέα Γερμανὸν (13 Μαρτίου 1924) προσαναθεῖσα αὐτῷ κατ' ἐπίδοσιν μετ' οὐ πολὺ (18 ἰδίου μηνὸς) καὶ τὴν τακτικὴν ἀρχιερατικὴν προστασίαν καὶ διακυβέρνησιν τῆς χηρευούσης μητροπόλεως Πισιδίας, ὁρίσασα ἅμα ὅπως ὁ ἐκλεγεὶς μητροπολίτης Σάρδεων Γερμανὸς φέρῃ τὸν τίτλον τοῦ «***Μητροπολίτου Σάρδεων καὶ Πισιδίας, ὑπερτίμου καὶ ἐξάρχου Λυκίας***» καὶ ἔχῃ πάντα καὶ τὰ τῷ μητροπολίτῃ Πισιδίας ἀνέκαθεν ἀνήκοντα δικαιώματα καὶ καθήκοντα ὡς καὶ τὴν ὡρισμένην αὐτῷ ἐν τῷ Συνταγματίῳ θέσιν. Ἀργότερον (Αὔγ. 1928) συνεπείᾳ τῆς ἐν τῷ Συνταγματίῳ ἐπαναγραφῆς καὶ τῆς Μητροπόλεως Μύρων καὶ τῆς ἀποδόσεως αὐτῇ τῆς «ἐξαρχίας Λυκίας» ὡρίσθη συνοδικῶς, ὅπως ἡ τῶν Σάρδεων μητρόπολις ἐπανακτήσηται τὴν ***ἐξαρχίαν πάσης Λυδίας,*** τῆς μητροπόλεως Φιλαδελφείας περιοριζομένης ἁπλῶς εἰς τὴν «ἐξαρχίαν Λυδίας».

Μητροπολίτης Σάρδεων γενόμενος καὶ κατόπιν ἀναλόγου διοργανώσεως τοῦ Συνοδικοῦ Γραφείου ὠνομάσθη (Ἀπρίλιος 1924) Ἀρχιγραμματεὺς τῶν Πατριαρχείων ἐκπληρῶν ἅμα προσωρινῶς ἐν ταῖς δικαστικαῖς συνοδικαῖς συνεδρίαις καὶ καθήκοντα Νομικοῦ Συμβούλου. Τῇ 25 Ὀκτωβρίου 1924 ἐκλήθη ὑπὸ Γρηγορίου Ζ' συνοδικὸν μέλος διευθύνων ἅμα καὶ τὴν ἀρχιγραμματείαν τῶν Πατριαρχείων, ἀφ' ἧς καὶ παρῃτήθη τῇ 15 Ἰουλίου 1925, καταργηθείσης ἔκτοτε. Συνοδικὸς ὢν ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Βασιλείου Γ' (Σ/βριος-8/βριος 1925) ὁμοῦ μετὰ τοῦ ἀοιδίμου Χαλκηδόνος Ἰωακείμ, κατ' ἀρχὰς εἰς Βαρσοβίαν πρὸς ἐπίδοσιν τοῦ Τόμου τῆς εὐλογίας καὶ ἀναγνωρίσεως τοῦ Αὐτοκεφάλου τῆς ἐν Πολωνίᾳ Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ εἶτα εἰς Βουκουρέστιον πρὸς ἐπίδοσιν Πατριαρχικῶν Γραμμάτων ἐπὶ τῇ ἀναγνωρίσει τῆς εἰς Πατριαρχικὴν τιμὴν καὶ ἀξίαν ἀνυψώσεως τῆς ἐν Ρουμανίᾳ Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ εἰς δευτέραν ἀποστολὴν εἰς Ρουμανίαν (Ὀκτώβριος—Νοέμβριος ἰδ. ἔτους) ὁμοῦ μετ' ἐκείνου τε καὶ τοῦ σεβ. μητροπολίτου Δέρκων κ. Φωτίου, ὅπως ἀντιπροσωπευθῇ τὸ Οἰκουμ. Πατριαρχεῖον κατὰ τὰς ἐν Βουκουρεστίῳ τελετὰς τῆς ἐνθρονίσεως τοῦ εἰς Πατριαρχικὸν ἀξίωμα προαχθέντος Πριμάτου τῆς ἐν Ρουμανίᾳ Ὀρθοδ. Ἐκκλησίας σεβ.

Μύρωνος. Κατὰ τὸ διάστημα τῆς συνοδικότητος αὐτοῦ—τῆς ὁποίας παρῃτήθη διὰ λόγους ὑγείας (ἀρχὰς Σ)βρίου 1928) — διετέλεσε πλείστων ὅσων διαρκῶν ἐν τοῖς Πατριαρχείοις 'Επιτροπῶν πρόεδρος καὶ μέλος, σὺν ἄλλοις δὲ (ἀπὸ Φεβρ. 1927) καὶ 'Εφορευτικῆς τῆς ἐν Χάλκῃ ἱερᾶς Θεολ. Σχολῆς [176].

* * *

Συγκριτικαὶ Σημειώσεις.

α') Ὁ ὑφ' ἡμῶν καταρτισθεὶς κατάλογος περιλαμβάνει 47 ἐν ὅλῳ τιτλούχους Σάρδεων, ἐξ ὧν 32 ἐν ἐνεργείᾳ ἐπίσκοποι καὶ μητροπολῖται, 10 ἁπλοῖ τιτουλάριοι τοιοῦτοι, 1 προεδρικῶς διευθύνας τὴν ἐκκλησίαν Σάρδεων (ὁ *Κερκύρας* Γεράσιμος) καὶ 4 τιμητικῶς ἐπέχοντες τὸν τόπον τοῦ Σάρδεων (ὁ *Νικαίας* Βησσαρίων, ὁ *Μελενίκου* Γεράσιμος, ὁ *Σερρῶν* Γεννάδιος καὶ ὁ *Οὐγγροβλαχίας*).

β') ὁ κατάλογος τοῦ *Le Quien* ἀριθμεῖ 23 ἐν ὅλῳ Ἱεράρχας Σάρδεων, ἐρχομένους κατὰ σειρὰν ὡς ἑξῆς: 1) *Κλήμης*, 2) ὁ *ἄγνωστος τῆς 'Αποκαλύψεως*, 3) *Μελίτων*, 4) *'Αρτεμίδωρος*, 5) *Ἑορτάσιος*, 6) *Μαιώνιος*, 7) *Φλωρέντιος*, 8) *Αἰθέριος*, 9) *'Ιουλιανός*, 10) *Μαρῖνος*, 11) *Εὐθύμιος*, 12) *'Ιωάννης Α'*, 13) *Πέτρος*, 14) *Θεοφύλακτος*, 15) *Λέων*, 16) *'Ιωάννης Β'*, 17) *Νικήτας*, 18) *'Ανδρόνικος τὸ α'*, 19) *'Ιάκωβος*, 18) *'Ανδρόνικος τὸ β'*, 20) *ἄγνωστος*, 21) *Γρηγόριος*, 22) *Διονύσιος* καὶ 23) *Νικόλαος*. 'Εξ αὐτῶν 21 εἶνε ἐν ἐνεργείᾳ καὶ 2 (*Διονύσιος* καὶ *Νικόλαος*) τιτουλάριοι Σάρδεων.

γ') ὁ κατάλογος τοῦ *Γ. Λαμπάκη*, ἔχοντος ὑπ' ὄψει τὸν τοῦ *Le Quien* καὶ προστιθέντος 4 εἰσέτι ἱεράρχας, ἐξ ὧν 2 ἐν ἐνεργείᾳ (*Νικηφόρον* τῷ 1213 καὶ *'Αλέξιον* τῷ 1216) καὶ 2 τιτουλαρίους (*Νεκτάριον* καὶ *Μιχ. Κλεόβουλον*), ἀριθμεῖ ἐν συνόλῳ 27 ἐπισκόπους καὶ μητροπολίτας Σάρδεων (23 ἐν ἐνεργείᾳ καὶ 4 τιτουλαρίους).

δ') ὁ κατάλογος τοῦ *Μ. Λογοθέτου Σταυράκη βέη 'Αριστάρχου* ἀριθμεῖ 30 ἐν ὅλῳ ἱεράρχας, τοὺς ἑξῆς: 1) *Μελίτων*, 2) *Εὐάγριος*, 3) *'Αρτεμίδωρος*, 4) *Μαιόνιος*, 5) *Φλωρέντιος*, 6) *Μαρῖνος*, 7) *Εὐθύμιος*, 8) *'Ιωάννης Α'*, 9) *Πέτρος Α'*, 10) *Θεοφύλακτος*, 11) *Πέτρος Β'*, 12) *'Ιωάννης Β'*, 13) *'Αντώνιος*, 14) *Λέων*, 15) *'Ιωάννης Γ'*, 16) *Νικηφόρος*, 17) *'Ανδρό-*

---

176) ***'Εκκλ. 'Αλήθεια***, ἔτος ΛΛ' (1914) σ. 163. 177. 184. ΜΑ' (1921) σ. 23. 71. 75. 131. ΜΒ' (1922) σ. 126. 127. 158. 174. 176. 181 419. 460. ΜΓ' (1923) σ. 141. 177. 190. 222. 285. 314. — ***'Αναγέννησις***, περιοδικὸν ἐκκλησιαστικὸν ἐν Κων/πόλει ἔτος Β' (1921) σ. 238. — ***'Ορθοδοξία***, περιοδικὸν ἠθικοθρησκευτικόν, ἐν Κων/πόλει, ἔτος Α' (1926) σ. 15. 43. 45. 85. 127. 129. 478.

νικος Α', 18) *'Ιάκωβος*, 19) *'Ανδρόνικος Β'*, 20) *'Ανώνυμος*, 21) *Γρηγόριος*, 22) *Θεόδωρος*, 23) *'Ανώνυμος (Νικηφόρος ;)*, 24) *Διονύσιος*, 25) *'Ανώνυμος*, 26) *Νικόδημος*, 27) *'Ανώνυμος*, 28) *Νεκτάριος*, 29) *Μελέτιος*, 30) *Μιχ. Κλεόβουλος*. Λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ *'Ανδρόνικος Β'*, εἶνε ὁ αὐτὸς τῷ Α', οἱ ἐπίσκοποι καὶ μητροπολῖται Σάρδεων ἀνέρχονται εἰς 29, ἐξ ὧν 22 ἐν ἐνεργείᾳ καὶ 7 τιτουλάριοι (οἱ ἀπὸ τοῦ *Διονυσίου* καὶ ἐφεξῆς).

['Ακολουθεῖ]

ΑΓΓΛΙΚΑΝΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Η ΕΝΘΡΟΝΙΣΙΣ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΑΝΤΟΥΑΡΙΑΣ ΣΕΒΑΣΜ. ΔΟΚΤΟΡΟΣ ΚΟΣΜΟ ΓΟΡΔΩΝ ΛΑΓΚ

'Εν μεγίστῃ μεγαλοπρεπείᾳ διεξήχθη τὴν 4ην ἐνεστῶτος μηνός, ἐν τῷ ἱστορικῷ ναῷ τοῦ Canterbury ἡ ἐνθρόνισις τοῦ νέου ἀρχιεπισκόπου αὐτῆς Δρ. Κόσμο Λάγκ. Ἔκτακτοι ἁμαξοστοιχίαι μετέφερον ἀπὸ πρωΐας ἐκ Λονδίνου τὰ πυκνὰ πλήθη τῶν προσκεκλημένων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὅλοι οἱ ἐπίσκοποι τῆς ἐπαρχίας Καντουαρίας, ἱκανοὶ τῆς ἐπαρχίας Ὑόρκης καὶ τῶν σχολαζόντων, οἱ Πρόεδροι τῶν Βουλῶν Λόρδων καὶ Κοινοτήτων, μέλη τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ἀρχηγοὶ τῆς ἀντιπολιτεύσεως, πολλοὶ λόρδοι καὶ βουλευταί, ἀντιπρόσωποι τῶν κατὰ ξηράν, κατὰ θάλασσαν καὶ ἀνὰ τοὺς αἰθέρας δυνάμεων, ἀντιπρόσωποι τῶν Πανεπιστημίων, τῶν Τεχνῶν, τῶν Ποιητῶν, τῶν Μουσικῶν, διαφόρων θρησκευτικῶν Σωματείων καὶ τῶν Μοναχικῶν ταγμάτων καὶ ἐν γένει ὅ,τι ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ ἡ μεγίστη τῶν πρωτευουσῶν τοῦ κόσμου. Εἰς τοὺς ἐκ Λονδίνου προσετέθησαν καὶ αἱ δημοτικαὶ ἀρχαὶ τῆς πόλεως Canterbury καὶ ὅλων τῶν πόλεων τῆς ἐπαρχίας Κέντ, μεθ' ὅλου σχεδὸν τοῦ κλήρου αὐτῆς καὶ πλήθους ἀντιπροσώπων τῶν διαφόρων σωματείων τῆς περιφερείας. Τῆς εἰσόδου εἰς τὸν μεγαλοπρεπῆ Καθεδρικὸν Ναὸν ἐπιτραπείσης μόνον εἰς τοὺς ἐπισήμους καὶ τοὺς κεκλημένους ὁ λαὸς πολυπληθὴς κατέλαβε τὴν εὐρεῖαν αὐλὴν τοῦ Ναοῦ, ἵνα παρακολουθήσῃ τὸ ἔκπαγλον θέαμα καὶ δεχθῇ τὸ πρῶτον τὰς εὐλογίας τοῦ ἐνθρονιζομένου Πρωθιεράρχου. Τὸ ἐξαιρετικὸν κατὰ τὴν ἐνθρόνισιν ταύτην ἦτο ὅτι προσεκλήθησαν καὶ παρέστησαν εἰς αὐτὴν καὶ ἀντιπρόσωποι ξένων 'Εκκλησιῶν. Οὕτω ἐκτὸς τῶν Πρεσβυτεριανῶν καὶ τῶν 'Ασυμμορφώτων τῆς Σκωτίας καὶ τῆς 'Αγγλίας ἀντεπροσωπεύθησαν τὸ ὁμοσπονδιακὸν Συμβούλιον τῶν Γερμανικῶν 'Εκκλησιῶν, τῆς Γαλλικῆς Προτεσταντικῆς 'Εκκλησίας, ἡ Σουηδικὴ 'Εκκλησία, ἡ Παλαιοκαθολικὴ 'Εκκλησία τῆς

'Ολλανδίας, ἡ 'Αρμενικὴ 'Εκκλησία, ἡ Ρωσικὴ 'Εκκλησία καὶ ἡ 'Ορθόδοξος 'Ελλ. 'Εκκλησία. 'Η ὅλη τελετὴ ηὐνοήθη ὑπὸ ἐκτάκτως ὡραίου καιροῦ διὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐν 'Αγγλίᾳ.

'Ο Σεβ. ἀρχιεπίσκοπος ἀσκεπὴς καὶ ἔχων δεξιόθεν τὸν Dean καὶ ἀριστερόθεν τὸν ἀρχιδιάκονον Καντουαρίας εἰσῆλθεν ἐκ τῆς Δυτικῆς πύλης τοῦ Ναοῦ προπορευομένης καὶ ἀκολουθούσης τῆς ἐκκλησιαστικῆς καὶ ἄλλης αὐτοῦ συνοδείας, τ. ἔ. τῶν Κανονικῶν καὶ τῶν νομομαθῶν καὶ διασχίσας τὸν κυρίως Ναὸν καὶ τὸν Χορόν, ἐν ᾧ κατεῖχον θέσιν ὅλοι οἱ ἐπίσημοι καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ξένων 'Εκκλησιῶν, ἡγουμένου τοῦ ἀντιπροσώπου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, Σεβασμιωτ. Μητροπολίτου Θυατείρων κ. Γερμανοῦ, ἀνῆλθεν ἐκεῖθεν διὰ τοῦ 'Ιεροῦ εἰς τὸ ἐφ' ὑψηλοῦ κείμενον 'Ιερὸν Βῆμα, καθ' ὃν χρόνον ἡ σάλπιγξ ἐπαιάνιζεν, ὁ χορὸς ἔψαλλεν ἐμβατήριον ᾆσμα, οἱ δὲ κώδωνες ἤχουν χαρμοσύνως. 'Η ἀκολουθία ἤρχισε δι' αἰτήσεων, τοῦ «Πάτερ ἡμῶν» καὶ εὐχῆς ὑπὲρ τοῦ νέου ἀρχιεπισκόπου, τὴν ὁποίαν ἀπήγγειλεν ὁ ἀγροτικὸς Dean τῆς Καντουαρίας. Μετὰ τὸ πέρας αὐτῶν ἐπηκολούθησε τὸ νομικὸν οὕτως εἰπεῖν μέρος τῆς ἐνθρονίσεως. Κατ' αὐτὸ ὁ ἀρχιεπίσκοπος μετὰ τῆς ἀκολουθίας αὐτοῦ κατελθόντες τοῦ 'Ι. Βήματος ἔστησαν πρὸ τοῦ ἀρχιερατ. θρόνου, ὁ δὲ Γεν. 'Επίτροπος τῆς ἐπαρχίας Καντουαρίας παρέδωκεν ἐπισήμως τὸ διάταγμα τῆς ὁρισθείσης ὑπὸ τοῦ Βασιλέως 'Επιτροπῆς ἐξ 'Επισκόπων, διὰ τοῦ ὁποίου οὗτοι ἀναγνωρίζοντες τὸ ἔγκυρον τῆς ἐκλογῆς ἐπιτρέπουσιν, ὅπως ἐγκαθιδρυθῇ ἐπισήμως ὁ νέος ἀρχιεπίσκοπος. Τοῦ Dean διατάξαντος, ὅπως ἀναγνωσθῇ τὸ ἔγγραφον καὶ τούτου ἀναγνωσθέντος ὁ νέος ἀρχιεπίσκοπος, ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸν Dean ἐζήτησεν ὅπως ἐνθρονισθῇ ὢν ἕτοιμος προηγουμένως νὰ δεχθῇ τὸν νενομισμένον ὅρκον. 'Αφοῦ δὲ ὁ Dean συγκατετέθη καὶ λαβὼν ἀνὰ χεῖρας τὸ 'Ι. Εὐαγγέλιον ἀπήγγειλε τὸ κείμενον τοῦ ὅρκου, δι' οὗ ὁ νέος ἀρχιεπίσκοπος ὑπισχνεῖται νὰ τηρῇ τὰ δίκαια καὶ τὰ προνόμια τῆς ἀρχιεπισκοπῆς καὶ τοῦ Στέμματος, ὁ νέος ἀρχιεπίσκοπος ἀσπασθεὶς τὸ 'Ι. Εὐαγγέλιον ἀπεδέχθη τὸν νενομισμένον ὅρκον εἰπών: «ὡς μέλλων λόγον ἀποδοῦναι τῷ Παντοδυνάμῳ Θεῷ ποιοῦμαι τὸν ἱερόν μου τοῦτον ὅρκον».

Μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀπαραιτήτων τούτων νομικῶν διατυπώσεων, ἐπηκολούθησεν ἡ κυρίως ἐνθρόνισις. 'Ο ἀρχιδιάκονος τοῦ Καντουαρίας ἐκτελῶν τὴν διαταγὴν τῶν Βασιλικῶν 'Επιτρόπων ὡδήγησε τὸν ἀρχιεπίσκοπον εἰς τὸν ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον καὶ ἐκάθισεν αὐτὸν ἐπ' αὐτοῦ βεβαιῶν διὰ λέξεών τινων τὸ γεγονὸς τῆς ἐνθρονίσεως καὶ δι' αὐτῆς τῆς ἀπολαυῆς ὅλων τῶν σχετικῶν πρὸς τὸ ἀξίωμα δικαίων καὶ προνομίων. 'Επηκολούθησε σχετικὴ εὐχὴ ὑπὲρ τοῦ νεωστὶ ἐνθρονισθέντος ἀρχιεπισκόπου ὑπὸ τοῦ ἀρχιδιακόνου καὶ ᾆσμα ὑπὸ τοῦ χοροῦ. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ᾄσματος τούτου ὁ ἀρχιεπίσκοπος ὡδηγήθη διὰ μέσου τοῦ χοροῦ πρὸς τὸ στασείδιον τοῦ Dean, ὅπου

ἐκάθισεν αὐτὸν καὶ αὖθις ὁ ἀρχιδιάκονος εἰπὼν «εἰς ἔνδειξιν πραγματικῆς κατοχῆς, καθίζομέν Σε, Σεβ. Πάτερ, ἐπὶ τῆς ἕδρας ταύτης». Ἐκεῖθεν ὁ ἀρχιεπίσκοπος προελθὼν ἔστη ἐπὶ τῆς βάσεως, ἥτις χωρίζει τὸν κυρίως Ναὸν ἀπὸ τοῦ Χοροῦ καὶ προσηυχήθη σιωπηλῶς ἐπὶ λεπτά τινα ἔχων παρ' ἑαυτῷ τὸν Dean καὶ τὸν ἀρχιδιάκονον.

Ψαλλομένου ἑτέρου ὕμνου, οἱ Ἀγγλικανοὶ ἐπίσκοποι κατῆλθον τοῦ Ἱεροῦ Βήματος, ὅπου εἶχον εἰσελθόντες καταλάβῃ θέσεις καὶ προηγήθησαν τοῦ ἀρχιεπισκόπου, ὅστις ὡδηγήθη νῦν εἰς τὸν κυρίως Ναόν, ὅπως καθεσθῇ ἐπὶ τοῦ λιθίνου θρόνου τοῦ ἁγίου Αὐγουστίνου, ἀποστόλου τῶν Ἀγγλοσαξώνων καὶ ἱδρυτοῦ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς. Ὁ θρόνος ἦτο τοποθετημένος ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς κλίμακος, ἥτις φέρει ἀπὸ τοῦ κυρίως Ναοῦ εἰς τὸν Χορὸν καὶ τὸ βῆμα καὶ ἐστραμμένος πρὸς τὸν λαόν. Τῶν Ἐπισκόπων καταλαβόντων θέσεις εἰς τὰς βαθμίδας τοῦ θρόνου ὁ ἀρχιεπίσκοπος ἔστη πρὸ τοῦ θρόνου, ὄπισθεν τοῦ ὁποίου ἵστατο ὁ λόρδος Καγγελλάριος. Μετὰ προσευχήν, ἣν ἀπήγγειλεν ὁ Dean, οὗτος ἐκάλεσε τὸν ἀρχιεπίσκοπον νὰ καθεσθῇ ἐπὶ τοῦ θρόνου, οἱ Ἐπίσκοποι ἀνεφώνησαν «αἶνός Σοι, ὦ Χριστέ», ὁ δὲ ἀρχιεπίσκοπος ἐγερθεὶς εἶπεν «ὁμολογοῦμέν Σε Κύριον». Μετὰ τὴν Δοξολογίαν (Te deum), ἣν μεγαλοπρεπῶς ἔψαλλεν ὁ χορός, ἀντήχησεν ἔξωθεν χαρμοσύνως αὖθις ἡ σάλπιγξ, τοῦ δὲ ἐκκλησιάσματος ψάλλοντος σύντομον αἶνον τῷ Θεῷ, ὁ ἀρχιεπίσκοπος ὡδηγήθη εἰς τὸν ἄμβωνα, ὅπως ἐκφωνήσῃ τὸν ἐνθρονιστήριον αὐτοῦ λόγον.

Τῆς ἐνάρξεως τοῦ λόγου ἡ Α. Σ. προὔταξε δεήσεις ὑπὲρ τῆς καθόλου Ἐκκλησίας, τοῦ κλήρου, τοῦ Βασιλέως, τῶν ὑπουργῶν, τῶν διδασκάλων, τῶν τεχνιτῶν καὶ σύμπαντος τοῦ κόσμου, καταλήξασα εἰς ἀπαγγελίαν τοῦ «Πάτερ ἡμῶν». Εἶτα ὁ Σεβ. Ἀρχιεπ. ἀναφερόμενος εἰς τὸν βαρέως ἀσθενοῦντα Βασιλέα εἶπεν, ὅτι αἱ σκέψεις ὅλων ἀπὸ τοῦ Καθεδρικοῦ Ναοῦ μεταφέρονται εἰς τὴν κλίνην τοῦ σεπτοῦ ἀσθενοῦς, ὅστις διὰ τῆς εἰς τὸ καθῆκον ἀφοσιώσεως, τῆς αὐταπαρνήσεως, τῆς ἁπλοϊκῆς ἀγαθότητος καὶ τῆς εὐγενοῦς αὐτοῦ καρδίας κατέκτησε τὰς καρδίας τοῦ λ οῦ καὶ ἐκάλεσε τὸ Ἐκκλησίασμα, ὅπως συνενωθῇ μετ' αὐτοῦ ἐν κοινῇ προσευχῇ ὑπὲρ τῆς ἀναρρώσεως αὐτοῦ. Ἀρχόμενος τοῦ λόγου, οὗ προέταξε τὸ «Ἦρα τοὺς ὀφθαλμούς μου εἰς τὰ ὄρη», ὁ ἀρχιεπίσκοπος προσεκάλεσε κατ' ἀρχὰς τὸ ἐκκλησίασμα ὅπως ἄρῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὰ ὄρη, ὅπου πνέουν οἱ ἄνεμοι τοῦ Θεοῦ καὶ ὅπου εὕρηται ἀναπεπταμένη πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡ θέσις, ἣν ἐν τῇ βουλῇ αὐτοῦ ὁ Θεὸς ὥρισεν εἰς τὴν Ἀγγλικανικὴν Ἐκκλησίαν. Ἀφοῦ δὲ ἀνέδραμε μέχρι τοῦ ἱδρυτοῦ τῆς ἕδρας ἁγίου Αὐγουστίνου κατῆλθε ταχέως διὰ τῶν αἰώνων μέχρι τοῦ τελευταίου τῶν κατόχων αὐτῆς Ράνδαλλ Δάβιδσον, τὸν ὁποῖον ἐξῆρεν ὡς τετιμημένον αὐτοῦ ποδηγέτην καὶ γενναιόφρονα φίλον. Ἐν τῇ ἱστορικῇ αὐτοῦ ἀναδρομῇ ὁ ἀρχιεπίσκοπος ἐτόνισε τὸ

γεγονὸς τοῦ στενοῦ συνδέσμου Ἔθνους καὶ Ἐκκλησίας καὶ ἐν τῷ παρελθόντι ἀλλ' ἰδίᾳ ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις μετὰ τὴν πρόοδον καὶ ἐπέκτασιν τοῦ Βρεττανικοῦ Κράτους. Ἡ Ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία κινεῖται, εἶπε, μετὰ τοῦ Βρεττανικοῦ Κράτους καὶ ἡ ἀποστολὴ αὐτῆς δὲν περιορίζεται ἐντὸς τοῦ Κέντ, ἢ τῶν ὁρίων τῆς Ἀγγλίας ἢ τοῦ Βρεττανικοῦ Κράτους μόνον, ἀλλ' ἐπεκτείνεται ἐπὶ ὅλου τοῦ κόσμου. Ὁ ἀγὼν σήμερον δὲν εἶνε περὶ τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ τύπου τῆς θρησκείας, ὁ ἀγὼν εἶνε μεταξὺ πνευματικῆς θρησκείας καὶ ὑλόφρονος πολιτισμοῦ ἀξιοῦντος ἀνεξαρτησίαν. Ἐφ' ὅσον ὁ πολιτισμὸς οὗτος προχωρεῖ, αἱ ἀρχαῖαι θρησκεῖαι καταπίπτουσι καὶ μόνον μία θρησκεία δύναται νὰ ἀντισταθῇ, νὰ εἰσέλθῃ καὶ νὰ ἁγνίσῃ τὸν πολιτισμόν, τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Ἀναπτύσσων ἐφεξῆς τὴν ἀνάγκην τῆς ἑνότητος τοῦ Χριστιανισμοῦ πρὸς διεξαγωγὴν τοῦ ἀγῶνος τούτου, ὁ ἀρχιεπίσκοπος εἶπεν ἐπὶ λέξει τὰ ἑξῆς: «Ἀλλ' ἰδοὺ ὁποία ἡ θέσις τῆς Ἐκκλησίας, τῆς διακρατούσης τὴν πίστιν ταύτην, ἥτις ἔρχεται ἀντιμέτωπος πρὸς τὴν συμπαγῆ, πλήρη αὐτοπεποιθήσεως καὶ ὁλονὲν προχωροῦσαν δύναμιν τοῦ ὑλόφρονος πολιτισμοῦ. Εἶνε αὐτὴ διῃρημένη, ὀχλουμένη ὑπὸ παλαιῶν διαφωνιῶν, κατατετμημένη εἰς σχίσματα. Ἂν μὴ ἀποβῇ ἓν σῶμα, πῶς θὰ δυνηθῇ νὰ κηρύξῃ τὴν μίαν πίστιν καὶ νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὸ ἑνιαῖον παγκόσμιον καθῆκον; Δόξα τῷ Θεῷ, ἰσχυρὸς πόθος ἑνώσεως διήκει διὰ μέσου τῶν διεσπαρμένων γραμμῶν. Ἐντὸς τοῦ Καθεδρικοῦ τούτου Ναοῦ εὑρίσκονται σήμερον ἀντιπρόσωποι πολλῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν ἐκ διαφόρων χωρῶν. Ἡ εὐπρόσδεκτος καὶ τετιμημένη αὐτῶν παρουσία μαρτυρεῖ περὶ τοῦ πλάτους καὶ τοῦ βάθους τοῦ πόθου τούτου. Εἴθε τῇ θείᾳ χάριτι ὁ πόθος οὗτος νὰ καταστῇ εἰς πάντας ἐπιβλητικὸν καθῆκον θείας κλήσεως. Εἴθε τῇ θείᾳ χάριτι, ὅταν οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς Χριστιανωσύνης στρέφωνται μετὰ πόθου πρὸς τὸ ὅραμα μιᾶς ἡνωμένης ἐν αὐτῇ Ἐκκλησίας, ἡ ἀπόκρισις ἑνὸς ἑκάστου αὐτῆς τμήματος νὰ εἶνε «ἐὰν ἐπιλάθωμαί σου, Ἱερουσαλήμ, ἐπιλησθείη ἡ δεξιά μου». Ὁ δρόμος εἶνε κατ' ἀνάγκην μακρὸς καὶ δύσκολος· ἀλλ' εἶνε δυνατὸν νὰ διακρίνωμεν τοὐλάχιστον τὸ ἰδεῶδες πρὸς ὃ βαδίζομεν. Ἀνάγκη νὰ ὑπάρξῃ κοινὸς δεσμὸς πίστεως καὶ διοικήσεως συγκρατῶν πάντα τὰ μέλη τοῦ ἑνὸς σώματος, διατηρούμενος ὁ αὐτὸς πανταχοῦ καὶ πάντοτε συνδέων τὴν ἡνωμένην Ἐκκλησίαν πρὸς τὸν βίον τῆς ἀδιαιρέτου Ἐκκλησίας καὶ πρὸς τοὺς πρώτους ἀποστολικοὺς χρόνους. Ἀλλὰ ταὐτοχρόνως δέον νὰ ὑπάρχῃ ἐλευθερία πρὸς δρέψιν νέων πνευματικῶν εὐλογιῶν, νέων ἐπιτυχιῶν τοῦ πνεύματος ἐν πᾶσι τοῖς τμήμασι τοῦ κόσμου. Τάξις καὶ ἐλευθερία, διάρκεια καὶ μεταβολή, ἡ μία Ἐκκλησία δέον νὰ ἔχῃ βάσιν δι' ἀμφότερα. Τὰ διάφορα τμήματα τῆς Ἐκκλησίας θὰ ἀπονέμωσι σπουδαιότητα εἰς τὸ ἓν ἢ εἰς τὸ ἄλλο καὶ ἡ σπουδαιότης αὐτὴ θὰ εἶνε ἓν ἐκ τῶν χαρισμάτων, τὰ ὁποῖα ἕκαστον τμῆμα θὰ δωροφορήσῃ εἰς τὸ σύνολον. Πράγματι ἂν ὑπῆρχεν ἐν

τῷ Χριστιανισμῷ Ἐκκλησία τις, ἥτις διὰ τῆς ἰδιαιτέρας αὐτῆς ἱστορίας θὰ ἦτο εἰς θέσιν νὰ ἔχῃ ἀμφότερα, τ. ἔ. νὰ διατηρῇ τὴν ἀρχαίαν τάξιν καὶ νὰ παραμένῃ ἀνοικτὴ εἰς τὰς ἐλευθέρας κινήσεις τοῦ νοῦ καὶ τοῦ Πνεύματος, πόσον μεγάλη θὰ ἦτο ἡ μεσιτεύουσα αὐτῆς ἐπιρροὴ ἐν τῇ ἐκζητήσει τῆς ἑνότητος! Ἀδελφοί! Εἶνε ἆρά γε προκατάληψις; δὲν εἶνε μᾶλλον εἰς ταπεινοφροσύνην ἄγουσα, ἀλλὰ καὶ ἐνθουσιάζουσα πίστις τὸ νὰ θεωρῇ κανείς, ὅτι ἐνταῦθα εἶνε ἡ κατὰ βουλὴν τοῦ Θεοῦ θέσις ἐν τῷ Χριστιανισμῷ τῆς Ἐκκλησίας ἐκείνης, τῆς ὁποίας κέντρον εἶνε ἡ ἀρχαία ἕδρα τῆς Καντουαρίας; Γινώσκομεν τὴν ἀφ' ἡμῶν ἀπουσίαν πλείστων δωρεῶν καὶ χαρισμάτων, τὰ ὁποῖα κέκτηνται ἄλλαι Ἐκκλησίαι. Ἀλλ' αἴρομεν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπέκεινα ὅλων τῶν παραπόνων καὶ τῶν ἐρίδων ἡμῶν εἰς τὰ ὄρη, θεώμεθα τὴν ἰδεώδη καὶ διὰ τοῦτο τὴν πνευματικὴν Ἐκκλησίαν λάμπουσαν ἐν τῷ φωτὶ τῆς βουλῆς τοῦ Θεοῦ. Βλέπομεν ἐκεῖ μίαν Ἐκκλησίαν, διὰ τὴν ὁποίαν οὐδένα ἔχομεν λόγον νὰ αἰσχυνώμεθα. Ἂς ἀποδεχθῶμεν ὡς μεγάλην καὶ σοβαρὰν παρακαταθήκην τὴν θέσιν, τὴν ὁποίαν ἡ Πρόνοια αὐτοῦ παραδόξως ἀλλὰ σοφῶς ἔδωκεν εἰς αὐτὴν ἐν τῷ κόσμῳ. Πράγματι ἐνταῦθα, ἐν τῷ ἐνεργῷ βίῳ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀγγλίας, δέον νὰ πραγματοποιηθῇ κατὰ πρῶτον τὸ ἰδεῶδες. Τρεῖς κύριαι σχολαὶ σκέψεως καὶ ἐμπειρίας ἐνοικοῦσιν ἐντὸς τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας καλούμεναι Καθολική, Εὐαγγελική, Ἐλευθεροφρόνων. Εἶνε τις τῶν τριῶν αὐτῶν ἐπείσακτος; δὲν ὑποστηρίζει ἑκάστη ἐξ αὐτῶν ἓν πνεῦμα, μίαν ἄποψιν ἀληθείας, ἄνευ τῆς ὁποίας ἡ Ἐκκλησία θὰ ἐγίνετο πτωχοτέρα καὶ θὰ παρεκωλύετο ἡ δύναμις αὐτῆς νὰ ἀνταποκριθῇ εἰς τὴν κλῆσιν τοῦ Θεοῦ; Διατί λοιπὸν νὰ ἐρίζωσι πρὸς ἀλλήλας; Ἑκάστη αὐτῶν ἂς μὴ ἀνέχηται μόνον τὰς ἄλλας, ἀλλ' ἂς διδάσκηται παρ' αὐτῶν καὶ ἂς προσφέρῃ τὴν ἰδίαν αὐτῆς μαρτυρίαν οὕτως ὥστε ἡ ἁρμονία τῆς μιᾶς οἰκογενείας τοῦ Θεοῦ νὰ μὴ διασπᾶται ἢ καὶ ἐξαρθρώνηται, ἀλλὰ νὰ καθίσταται ἀφθονωτέρα καὶ πραγματικωτέρα».

Ἐφεξῆς ὁ ἀρχιεπίσκοπος ἔστρεψε τὸν λόγον εἰς τὴν σχέσιν Ἐκκλησίας καὶ Κράτους, ὅπως ἐμφανίζεται ἰδίᾳ μετὰ τὴν ἀπόρριψιν τοῦ νέου Εὐχολογίου καὶ ἐτόνισεν, ὅτι ἡ σχέσις ἡ ὑφισταμένη μεταξὺ αὐτῶν κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα καὶ τὸν ΙΖ' αἰῶνα δὲν δύναται νὰ παραμείνῃ ἀμετάβλητος. Εἶνε ἀνάγκη, προσέθηκε, νὰ γίνῃ ἀποδεκτὴ ἐνεργός τις αὐθεντικὴ ἀρχὴ ἐκ τῆς αὐτῆς Ἐκκλησίας, ἂν ἡ ἐλευθερία δὲν πρόκειται νὰ ἀποβῇ ἀκολασία καὶ πρόκειται νὰ τηρηθῇ ἡ πραγματικὴ ἁρμονία ἐντὸς τοῦ ἑνὸς σώματος καὶ κατέληξεν εἰς ἔκκλησιν πρὸς τὰς διαφόρους μερίδας, ὅπως ἀποφασίσωσιν νὰ ἀποδείξωσι πολλὴν ἀγάπην, σύνεσιν καὶ ἐγκράτειαν.

Ἐν τῷ ἐπιλόγῳ ὁ ἀρχιεπίσκοπος ἐτόνισεν, ὅτι ἐν τῇ ζέσει τῆς ἔριδος ἐν τῇ στερεοτύπῳ καθημερινῇ ἐργασίᾳ, ἐν τῇ αὐξούσῃ τυπικῇ ἀσχολίᾳ τῆς Ἐκκλησίας ὑπάρχει πάντοτε κίνδυνος νὰ ἀπολεσθῇ τὸ φῶς καὶ ἡ δύναμις

τοῦ Εὐαγγελίου. Ἐντεῦθεν ἔχομεν ἀνάγκην νέας τινὸς ἐνοράσεως, τ. ἔ. τῆς δυνάμεως, τῆς σοφίας, τοῦ κάλλους τῆς ἀγαθότητος τοῦ Θεοῦ, ἥτις κινεῖται ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν ὑπὸ τὴν ὤθησιν ἀπείρου ἀγάπης, ὅπως εἰσδύσῃ, ἐξαγοράσῃ καὶ τελειοποιήσῃ τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου. Ἐκκλησία δέ, ἥτις ἔχει ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς ἓν Εὐαγγέλιον, δὲν δύναται νὰ μὴ διακηρύξῃ αὐτὸ μετὰ χαρᾶς καὶ δυνάμεως. Καὶ μνημονεύων τὰς διαφόρους τάξεις τῆς κοινωνίας αἵτινες χρήζουσι τοῦ Εὐαγγελίου, προσθέτει ὅτι, τότε μόνον θὰ πιστεύσωσιν εἰς αὐτό, ὅταν ἴδωσιν αὐτὸ μαρτυρούμενον, ὄχι διὰ λέξεων καὶ τύπων, ἀλλὰ διὰ τῆς πραγματικότητος, ζωντανῆς ἐμπειρίας. Ἐννοῶ, λέγει, ὅτι ὑπάρχει εἰς τὰ βάθη τῆς καρδίας τῶν ἀκροατῶν μου ὁ πόθος τῆς ἀναβιώσεως τῆς Ἐκκλησίας, τῆς στηρίξεως αὐτῆς ἐπὶ τοῦ Εὐαγγελίου καὶ ἐπιθυμῶ πρὸς τὴν ἀναβίωσιν αὐτῆς νὰ στρέψω τοὺς πόθους, τὰς προσευχάς, τὰ σχέδια ὅλων. Νέαι ἐλπίδες καὶ νέαι δυνάμεις θὰ ἐγεννῶντο ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀγώνων αὐτῆς, ἂν αὐτὴ διὰ μιᾶς νέας ἐνοράσεως τῆς δόξης τοῦ Εὐαγγελίου ἠδύνατο νὰ ἀνταλλάξῃ τὸ πνεῦμα τῆς βαρυθυμίας διὰ τοῦ ἐνδύματος τῆς δοξολογίας. Προσέθηκεν, ὅτι εἴπερ τις καὶ ἄλλος αὐτὸς χρήζει ἐνισχύσεως, καὶ ἔτι πρός, ἐσωτερικῆς πνευματικῆς χαρᾶς, ἥτις δύναται νὰ ἀνάψῃ τὴν ἰσχὺν αὐτήν. Ἐντεῦθεν καὶ ὡς ἔμβλημα αὐτοῦ λαμβάνει καὶ δίδει καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τὸ προφητικὸν «ἰσχύς μου καὶ ὕμνησίς μου ὁ Κύριος». Τελευτῶν προέτρεψεν, ὅπως πάντες ὑψώσωσι τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὰ ὄρη καὶ τὰς καρδίας πρὸς τὸν Κύριον καὶ μετὰ Ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων καὶ πάσης τῆς ἐπουρανίου Δυνάμεως μεγαλύνωσι τὸ πάντιμον Αὐτοῦ ὄνομα αἰνοῦντες Αὐτὸν καὶ λέγοντες: «Ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος, Κύριος τῶν Δυνάμεων, πλήρης ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ τῆς δόξης Σου· ὡσαννὰ ἐν τοῖς Ὑψίστοις».

Εἶτα τοῦ χοροῦ καὶ τοῦ ἐκκλησιάσματος ᾀδόντων εἰδικοὺς ὕμνους, ὁ ἀρχιεπίσκοπος ὡδηγήθη πρὸ τῆς ἁγίας Τραπέζης, ὅπου μετὰ βραχεῖαν εὐχήν, λαβὼν ἀνὰ χεῖρας τὸν πρωθιεραρχικὸν σταυρὸν ηὐλόγησε τρὶς τὸν λαόν. Ἐνῷ δὲ ὁ λαὸς ἐτήρει σιγὴν γονυπετής, ὁ ἀρχιεπίσκοπος κατελθὼν τοῦ ἱεροῦ Βήματος, προηγουμένου τοῦ πρωθιεραρχικοῦ Σταυροῦ ἔστη ἐπὶ τῆς κλίμακος τῆς φερούσης πρὸς τὸν κυρίως ναὸν καὶ ἐκεῖθεν ηὐλόγησε τὸν λαόν. Εἶτα ὁ ἀρχιεπίσκοπος ἐστράφη πρὸς τὸν ναὸν καὶ ἀπεχώρησε, τοῦ ἐκκλησιάσματος ψάλλοντος εἰδικοὺς ὕμνους καὶ τῶν κωδώνων ἠχούντων πανηγυρικῶς.

Μετὰ τὴν ἐπίσημον ταύτην τελετὴν ἐπηκολούθησεν ἰδιαιτέρα ἐν τῇ αἰθούσῃ, ἐν ᾗ συνεδριάζουσι συνήθως ὁ Dean καὶ ὁ Ghapter. Ὁ ἀρχιεπίσκοπος μετὰ τῆς ἀκολουθίας αὐτοῦ τοῦ Dean καὶ τοῦ Chapter καὶ τῶν ἄλλων μελῶν τοῦ ἱδρύματος μετέβησαν εἰς τὸ Chapter House. Ἐκεῖ ὁ Dean ἐκάλεσε τὸν ἀρχιεπίσκοπον νὰ καθίσῃ ἐπὶ τῆς πρώτης τῶν ἑδρῶν καὶ μετὰ ταῦτα αὐτός, οἱ Κανονικοὶ καὶ ὅλοι οἱ ὑπάλληλοι τῆς ἐκκλησίας

μέχρι καὶ τῶν κανδηλαναπτῶν ὑπεσχέθησαν κανονικὴν ὑπακοὴν εἰς τὸν ἀρχιεπίσκοπον καθήμενον ἐπὶ τῆς ἕδρας αὐτῆς. Εἶτα ὁ Dean, αἰτήσαντος τοῦ Γενικοῦ 'Επιτρόπου διέταξεν, ὅπως καταγραφῶσι τὰ γενόμενα ὑφ' ἑνὸς τῶν δημοσίων Νοταρίων.

Ληξάσης τῆς ὅλης τελετῆς, οἱ ἐπίσημοι προσεκλήθησαν εἰς πρόγευμα ἐπὶ ποδὸς ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τῆς βιβλιοθήκης. Μετ' ὀλίγον προσῆλθεν ὁ Σεβ. ἀρχιεπίσκοπος ἐχαιρέτισε τοὺς παρευρεθέντας καὶ ἰδίως τοὺς ξένους ἀντιπροσώπους, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὸν ἀντιπροσωπεύσαντα τὸ Οἰκουμ. Πατριαρχεῖον, ὅστις καὶ μετέδωκε τῇ Α. Σεβ. τὰς προσρήσεις τῆς Α. Θ. Παναγιότητος καὶ τῆς 'Αγίας καὶ 'Ιερᾶς Συνόδου, ὑποβαλὼν ἅμα καὶ τὰ προσωπικὰ αὐτοῦ συγχαρητήρια καὶ σέβη. 'Η Α. Σ. μετὰ πολλῆς συγκινήσεως δεχθεῖσα τὰς προσρήσεις τῆς Α. Θ. Παναγιότητος διεβεβαίωσε τὸν ἀντιπρόσωπον Αὐτῆς περὶ τῶν ἐγκαρδίως φιλικῶν αὐτῆς αἰσθημάτων πρὸς τὴν 'Ορθόδοξον 'Εκκλησίαν Κωνσταντινουπόλεως καὶ εὐηρεστήθη νὰ εἴπῃ, ὅτι λίαν προσεχῶς θέλει δεχθῇ αὐτὸν ἐν τῷ «Λάμπεθ Πάλας».

† Θ. Γ.

ΔΙΔΑΓΜΑ

«Γνωρίζω ὑμῖν, ἀδελφοί, τὸ εὐαγγέλιον τὸ εὐαγγελισθὲν ὑπ' ἐμοῦ ὅτι οὐκ ἔστι κατὰ ἄνθρωπον· οὐδὲ γὰρ παρὰ ἀνθρώπου παρέλαβον αὐτὸ οὔτε ἐδιδάχθην, ἀλλὰ δι' ἀποκαλύψεως 'Ιησοῦ Χριστοῦ. 'Ηκούσατε γὰρ τὴν ἐμὴν ἀναστροφήν ποτε ἐν τῷ 'Ιουδαϊσμῷ, ὅτι καθ' ὑπερβολὴν ἐδίωκον τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπόρθουν αὐτήν, καὶ προέκοπτον ἐν τῷ 'Ιουδαϊσμῷ ὑπὲρ πολλοὺς συνηλικιώτας ἐν τῷ γένει μου, περισσοτέρως ζηλωτὴς ὑπάρχων τῶν πατρικῶν μου παραδόσεων. Ὅτε δὲ εὐδόκησεν ὁ Θεὸς ὁ ἀφορίσας με ἐκ κοιλίας μητρός μου καὶ καλέσας διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ ἀποκαλύψαι τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐν ἐμοί, ἵνα εὐαγγελίζωμαι αὐτὸν ἐν τοῖς ἔθνεσιν, εὐθέως οὐ προσανεθέμην σαρκὶ καὶ αἵματι, οὐδὲ ἀνῆλθον εἰς 'Ιεροσόλυμα πρὸς τοὺς πρὸ ἐμοῦ ἀποστόλους, ἀλλὰ ἀπῆλθον εἰς 'Αραβίαν, καὶ πάλιν ὑπέστρεψα εἰς Δαμασκόν. Ἔπειτα μετὰ ἔτη τρία ἀνῆλθον εἰς 'Ιεροσόλυμα ἱστορῆσαι Πέτρον, καὶ ἐπέμεινα πρὸς αὐτὸν ἡμέρας δεκαπέντε· ἕτερον δὲ τῶν ἀποστόλων οὐκ εἶδον, εἰ μὴ 'Ιάκωβον τὸν ἀδελφὸν τοῦ Κυρίου».

['Εκ τῆς πρὸς Γαλάτας ἐπιστολῆς κεφ. α' 11-19]

Ο ΑΚΑΘΙΣΤΟΣ ΥΜΝΟΣ

[ἐξ ἀφορμῆς τῆς περὶ 'Ακαθίστου μελέτης τοῦ πανοσιολ. 'Αρχιμανδρίτου 'Ιωακεὶμ 'Ιβηρίτου, 'Ηγουμένου τῆς Μονῆς Βλατάδων].

Μὲ πολλὴν προσοχὴν καὶ εὐχαρίστησιν ἀνέγνωσα τὴν περὶ 'Ακαθίστου Ὕμνου μελέτην τοῦ πανοσιολ. 'Ηγουμένου τῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ Μονῆς τῶν Βλατάδων κ. 'Ιωακεὶμ 'Ιβηρίτου. Ηὐχαριστήθην ἰδιαιτέρως διότι δυστυχῶς ὀλίγοι ἀπὸ τοὺς καταλαβόντας τὰς κορυφὰς ἢ τοὺς πρόποδας τῶν ὀρέων καταγίνονται σήμερον περὶ τὰ γράμματα.

Ἡ εὐχαρίστησίς μου ὅμως αὕτη καὶ ὁ δίκαιος ἔπαινος ὁ ὀφειλόμενος εἰς τὸν φιλόπονον Ἡγούμενον δὲν θα ἐμποδίσουν νὰ κάμω μερικὰς παρατηρήσεις, χάριν τῆς ἱστορικῆς ἐπιστήμης, ὡς πρὸς τὰ ἐπιχειρήματα καὶ τὰ συμπεράσματα τῆς μελέτης του.

'Εν πρώτοις θὰ σημειώσω ὅτι ἡ ὀρθὴ γνώμη τοῦ πανοσιολογιωτάτου, καθ' ἣν οἱ οἶκοι τῆς Θεοτόκου [Ἄγγελος πρωτοστάτης κλπ.] «ἀνήκουσιν ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ἑορτὴν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ» (σελ. 11) εἶναι γνώμη παλαιὰ καὶ ἄλλων μὲν ἀλλὰ καὶ τοῦ χαλκεντέρου βυζαντινολόγου κ. 'Εμμ. Γεδεών. Ὁ ἀκαταπόνητος οὗτος μεσαιωνοδίφης ἀναφέρει καὶ περὶ τοῦ κώδικος τῆς Μονῆς Βλατάδων ἤ, ὡς λέγει, Βλαταίων, τὸν ὁποῖον μνημονεύει καὶ ὁ πανοσιολ. ἡγούμενος (σελ. 22) καὶ ἐν τῷ ὁποίῳ ἀναγινώσκεται ἡ ἀκόλουθος ἐπιγραφή: «'Ακολουθία τῆς 'Ακαθίστου ἢ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου». Τὸν εἰρημένον κώδικα τοῦ δεκάτου αἰῶνος εἶχεν ἀναγνώσει, ὡς ἀναφέρει ὁ κ. Γεδεών, καὶ ὁ μακαρίτης φίλος του Πέτρος Παπᾶ Γεωργίου (¹). Ὁ κ. Γεδεὼν ὁμιλεῖ καὶ περὶ τοῦ κανόνος τοῦ γραφέντος «ὑπὸ Νικολάου τινὸς Στουδίτου, ἀκμάσαντος ἐν τέλει τῆς Η' καὶ ἐν ἀρχαῖς τῆς Θ' ἑκατονταετηρίδος». «Ἡ ἀκροστιχὶς τοῦ κανόνος, προσθέτει ὁ κ. Γεδεών, προσφυεστέρα τῆς τοῦ ψαλλομένου νῦν. Ἡ τοῦ σημερινοῦ «χαρᾶς δοχεῖον, σοὶ πρέπει χαίρειν μόνῃ»—ἡ παλαιὰ τοῦ ***πραγματικοῦ, τοῦ ἀληθοῦς κανόνος***, τοῦ Νικολάου, «***Ἡ Βασιλὶς*** (τῶν πόλεων δῆλά γε δὴ) ***τὰ σῶστρα*** σῇ τῇ παρθένῳ».

Πῶς θὰ συμβιβασθῇ τὸ περιεχόμενον τοῦ κανόνος τούτου—περιεχόμενον σύμφωνον πρὸς τὴν πραγματικὴν ἱστορικὴν ἔννοιαν τοῦ κοντακίου «τῇ ὑπερμάχῳ στρατηγῷ κλπ.» δ. λ. δ. ἡ ἀπολύτρωσις τῆς πόλεως ἀπὸ τῆς ἐπιδρομῆς τῶν ἐχθρῶν, πρὸς τὴν ὅλως καὶ δι' ἐσωτερικοὺς καὶ δι' ἐξωτερικοὺς λόγους ἀστήρικτον γνώμην τοῦ 'Αρχιμανδρίτου κ. 'Ιωακεὶμ ἐκλαμβάνοντος τὴν ἀπολύτρωσιν τῆς πόλεως ὡς ταυτόσημον πρὸς τὴν ἀπολύτρωσιν τοῦ ἀνθρωπίνου Γένους ἐπιτευχθεῖσαν διὰ τοῦ μυστηρίου τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν 'Ι. Χριστοῦ;

Ὁ 'Αρχιμανδρίτης ἐξηγεῖ τὴν λέξιν τοῦ κοντακίου «ἡ πόλις σου» διὰ τοῦ ὀνόματος Θεοτόκος. Δικαιολογεῖ δὲ τὴν τοιαύτην ἐκδοχὴν τῆς λέξεως πόλεως διὰ τούτου, ὅτι ἡ παρθένος ὀνομάζεται ἀλλαχοῦ καὶ «πόλις». Ὡς παράδειγμα τῆς τοιαύτης ἐννοίας τῆς εἰρημένης λέξεως ἀναφέρει τὰ εἰς τὴν Λιτὴν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ἀπαντῶντα «ἔμψυχος πόλις» καὶ «πύλη νοερὰ» καὶ τὸ εἰς τὸν κανόνα τῆς 'Ακαθίστου ἀναγραφόμενον «χαῖρε πόλις τοῦ παμβασιλέως».

(¹) 'Εμμ. Γεδεών. Ὁ 'Ακάθιστος Ὕμνος καὶ ὁ πραγματικὸς αὐτοῦ Κανών. «Νέος Ποιμὴν» ἔτος Β' σελ. 421.

Ὁ γράφων τὰς παρούσας γραμμὰς παρατηρεῖ ὅτι ἡ λέξις πόλις βεβαίως χρησιμοποιεῖται ὑπὸ τῶν ὑμνογράφων καὶ μὲ τὴν τοιαύτην μεταφορικὴν καὶ ἠθικήν της ἔννοιαν ἀλλὰ πάντοτε· ἐν συνοδείᾳ ἐπιθέτου ἢ οὐσιαστικοῦ τινος. Τοιαῦτα ἀκριβῶς εἶναι καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Ἀρχιμανδρίτου προσαγόμενα παραδείγματα. Πόλις ἀλλ' ***ἔμψυχος***, πύλη ἀλλὰ ***νοητή***, πόλις οὐχὶ ἁπλῶς, ἀλλὰ τοῦ παμβασιλέως. Πρὸς ὑποστήριξιν τῆς τοιαύτης ἐκδοχῆς τῆς λέξεως πόλεως προσάγει ὁ Ἀρχιμανδρίτης καὶ ἓν ἐξωτερικὸν ἐπιχείρημα. Ἀναφέρει δηλ. ἓν χειρόγραφον (φ. 1104 τοῦ δεκάτου αἰῶνος φύλλον 58) τῆς ἱερᾶς μονῆς τοῦ Βατοπεδίου ἐν τῷ ὁποίῳ ἀπαντᾷ ἡ γραφὴ «ἀναγράφω σοι τῇ πόλει σου Θεοτόκε» Τὴν γραφὴν ταύτην ἐξηγεῖ ὁ πανοσιολογιώτατος συμφώνως πρὸς τὴν ἰδιόρρυθμον ἑρμηνείαν τὴν ὁποίαν δίδει εἰς τὸ ὅλον κοντάκιον· «ἀναγράφω σόι, λέγει, τῇ πόλει σου, δηλαδὴ τῷ σώματί σου, τῇ σαρκί σου, τῇ νηδύϊ σου». Ἀλλ' ἡ τοιαύτη γραφὴ ἀναμφιβόλως τυγχάνει λάθος τοῦ ἀντιγραφέως τοῦ κώδικος. Θὰ ἐξελαμβάνετο ὡς λάθος ἀντιγραφῆς καὶ ἂν ἀκόμη 15 ἔτι χειρόγραφα τοῦ αὐτοῦ αἰῶνος εἶχον τὴν ἰδίαν γραφήν. Ποίαν σημασίαν ἠμπορεῖ νὰ ἔχῃ ἡ τοιαύτη γραφὴ ἑνὸς ἢ δύο κωδίκων ἀπέναντι τοῦ πλήθους τῶν χειρογράφων κωδίκων Ἁγίου Ὄρους, Θεολογ. Σχολῆς Χάλκης, Βατικανοῦ καὶ πολλῶν ἄλλων βιβλιοθηκῶν, οἱ ὁποῖοι ὅλοι ἀναφέρουν τὴν σύμφωνον πρὸς τὴν πραγματικὴν καὶ λογικῶς ὀρθὴν γραφὴν ἡ πόλις σου; Αὐτὴν τὴν γραφὴν ἐπιβάλλει σὺν ἄλλοις καὶ ὁ μνημονευθεὶς ἀρχαῖος κανὼν τοῦ Νικολάου ἔχων ὡς θέμα τὰς γνωστὰς ἐπιδρομὰς κατὰ τῆς πόλεως.

Τὸ αὐτὸ πρέπει νὰ λεχθῇ καὶ ὡς πρὸς τὴν ἄλλην γραφὴν τὴν ὁποίαν ἀναφέρει ὁ Ἀρχιμανδρίτης «ὁ δοῦλος σου, Θεοτόκε». Πολὺ συχνὰ οἱ μοναχοὶ ἀντιγραφεῖς παρενέθετον τὰς λέξεις ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ, ὁ δοῦλος τῆς Θεοτόκου. Αἱ λέξεις αὗται ἐτίθεντο εἴτε ἐντὸς εἴτε ἐκτὸς τοῦ κειμένου. Συχνή, ἄλλως τε, ἐν γένει ἦτο ἡ χρῆσις τῆς φράσεως δοῦλος τῆς Θεοτόκου. Εἰς ἓν μολυβδόβουλον Μιχαὴλ τοῦ Ἀκομινάτου, Μητροπολίτου Ἀθηνῶν (τέλος 12ης ἑκατονταετηρίδος) ἀναγινώσκομεν «Μήτηρ Θεοῦ βοήθει μοι τῷ σῷ δούλῳ Μιχαὴλ τῷ Μητροπολίτῃ Ἀθηνῶν (²).

Εἰς ἓν ἢ δύο λάθη ἀντιγραφέως στηρίζεται οἰκοδόμημα ἀνύπαρκτον. Αἱ ἀπόπειραι ἑρμηνειῶν καὶ δικαιολογιῶν κατ' ἀνάγκην ἀποβαίνουν βεβιασμέναι. Ἀντ' αὐτοῦ φυσικωτέρα καὶ λυσιτελεστέρα ἱστορικῶς θὰ ἦναι ἡ ἐργασία εἰς τὰ ἑξῆς δύο σημεῖα: α'] ποίαν ἀκριβῶς ἐποχὴν γίνονται οἱ οἶκοι τῆς Θεοτόκου κοινὸν κτῆμα τοῦ Ἀκαθίστου Ὕμνου καὶ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ καὶ διὰ ποίαν αἰτίαν εἰς τοῦτο ἀκριβῶς ἀφορμὴν δίδει καὶ ἡ ἐπιγραφὴ τοῦ κώδικος Βλατάδων «Ἀκολουθία τοῦ Ἀκαθίστου ἢ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ» καὶ β'] πότε καὶ διὰ ποίαν αἰτίαν ἐπεκράτησεν ὁ νῦν κανὼν τῆς Ἀκαθίστου. «Ἀνοίξω τὸ στόμα μου» παραμερισθέντος τοῦ προμνημονευθέντος κανόνος τοῦ Νικολάου τοῦ Στουδίτου. Ἀλλ' ἡ ἐξέτασις τῶν δύο αὐτῶν σημείων ἄγει κατ' ἀνάγκην εἰς συστηματικὴν ἱστορικὴν καὶ οὐσιαστικὴν μελέτην αὐτοῦ τούτου τοῦ Ἀκαθίστου Ὕμνου. Τοιαύτη μελέτη, δυστυχῶς, μέχρι τοῦδε δὲν ἐγένετο. Καὶ ἐν αὐτῷ τῷ κατὰ τὰ ἄλλα λίαν ἀξιολόγῳ Λεξικῷ Λειτουργίας καὶ Ἀρχαιολογίας τῷ ἐκδιδομένῳ ἐν Παρισίοις καὶ μὴ ἔτι ἀποπερατωθέντι, ἡ περὶ Ἀκαθίστου μελέτη εἶναι πολὺ κοινὴ καὶ πενιχρά. Σχεδὸν τίποτε δὲν λέγει καὶ ὁ Κρουμπάχερ περὶ τοῦ θέματος τούτου ἐν τῇ γνωστῇ ἱστορίᾳ τῆς Βυζαντινῆς Λογοτεχνίας.

† Ο ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ

(²) Ἱστορία τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους ὑπὸ Κ. Παπαρρηγοπούλου, ἔκδοσις Ἐλευθερουδάκη, τόμ. Δ' β. σελ. 211.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ

Ἡ ἑορτὴ τῶν Χριστουγέννων ἐν τοῖς Πατριαρχείοις. — Καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο αἱ ἱεραὶ τελεταὶ ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως διεξήχθησαν μετὰ τῆς ἐνδεδειγμένης ἐκκλησιαστικῆς ἐπισημότητος καὶ μεγαλοπρεπείας, ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, ἐν συρροῇ εὐσεβοῦς ἐκκλησιάσματος. Κατὰ τὴν παραμονὴν ἐγένετο ἡ εἰθισμένη Πατριαρχικὴ καὶ Συνοδικὴ χοροστασία, συγχοροστατούντων τῇ Α. Θ. Π. τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Νικαίας, Νεοκαισαρείας, Σηλυβρίας, Χριστουπόλεως, Μύρων καὶ Λαοδικείας. Ἡ λειτουργία τῶν Χριστουγέννων ἐτελέσθη προεξαρχούσης τῆς Α. Θειοτ. Παναγ. μεθ' ἧς συνιερούργησαν οἱ σεβ. μητροπ. Νικαίας, Σηλυβρίας, Μύρων καὶ Λαοδικείας. Περατωθείσης τῆς θ. λειτουργίας προσῆλθον παρὰ τῇ Α. Θ. Π. καὶ ὑπέβαλον τὰ συγχαρητήρια αὐτῶν ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν Πατριαρχῶν, οἱ παραστάντες ἀρχιερεῖς, οἱ ὀφφικιάλοι καὶ οἱ κληρικοὶ τῆς Πατριαρχικῆς Αὐλῆς. Δι' ὅλης τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς ἑορτῆς ἡ Α. Θ. Π. ἐδέχθη τὰς εὐχητηρίους ἐπισκέψεις τῶν λοιπῶν σεβασμιωτ. Μητροπολιτῶν, τῶν ἀρχιερατικῶς προϊσταμένων καὶ τῶν Ἐπιτροπῶν τῶν ἐνοριῶν καὶ πολλῶν ἐπιλέκτων μελῶν τῆς καθ' ἡμᾶς ὁμογενοῦς κοινωνίας. Τὴν ἐπαύριον Τετάρτην ἡ Α. Θ Π. ἀντεπεσκέψατο τοὺς ἐν Φαναρίῳ, τὴν δὲ μεθεπομένην Παρασκευὴν τοὺς ἐν Πέραν σεβ. Συνοδικούς. Πρὸς δὲ τοὺς ἐν Χαλκηδόνι καὶ ταῖς νήσοις σεβ. μητροπ. ὡς καὶ πρὸς πολλοὺς ἐπιλέκτους ὁμογενεῖς τὰς πατριαρχικὰς προσρήσεις καὶ εὐχὰς διεβίβασεν ὁ Πανοσ. Μ. Πρωτοσύγκελλος. Ὡσαύτως ἀντεπισκέψεις ἐγένοντο καὶ διὰ τῶν Πατριαρχικῶν διακόνων.

— Μετὰ τῆς προσηκούσης τάξεως καὶ σεμνοπρεπείας ἐπανηγυρίσθη ἡ Γέννησις τοῦ Σωτῆρος καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς ἱ. ναοῖς τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ἐν μέσῳ πυκνοῦ ἐκκλησιάσματος, ἔν τισι τῶν ὁποίων ἱερούργησαν, πατριαρχικῇ ἐντολῇ καὶ ἀδείᾳ, οἱ μὴ μετασχόντες τῆς Πατριαρχ. λειτουργίας σεβ. συνοδικοὶ καὶ παρεπιδημοῦντες μητροπολῖται καὶ οἱ κατ' ἐνορίας ἀρχιερατ. προϊστάμενοι, ὡς καὶ ἐν ταῖς παρακειμέναις Μητροπόλεσι Χαλκηδόνος, Δέρκων καὶ Πριγκηπονήσων, ἔνθα προέστησαν τῶν ἱερῶν τελετῶν οἱ οἰκεῖοι Μητροπολῖται.

Ἡ παραμονὴ τοῦ Νέου Ἔτους ἐν τοῖς Πατριαρχείοις. — Κατὰ τὸν πανηγυρικὸν Ἑσπερινόν, τελεσθέντα ὑπὸ τοῦ πανοσ. Μ. Πρωτοσυγκέλλου, η Α. Θ. Π. ἐχοροστάτησεν ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχ. Ναῷ μετὰ πάντων τῶν σεβ. συνοδ. ἀρχιερέων. Εἶτα ἀνελθόντων ἁπάντων εἰς τὴν αἴθουσαν τῶν Πατριαρχῶν ἐγένετο ἡ ὑποβολὴ τῶν συγχαρητηρίων καὶ ἡ ἐπὶ τῷ νέῳ ἔτει εἰθισμένη διανομὴ μεταξίνων μανδηλίων ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Π. ἐνώπιον τῆς ὁποίας προσῆλθον ἀκολούθως πρὸς ὑποβολὴν συγχαρητηρίων οἱ κληρικοὶ καὶ λαϊκοὶ ὑπάλληλοι τῆς Πατρ. Αὐλῆς. Ἐξ ὀνόματος τούτων ὁ πανοσ. Μ. Πρωτοσύγκελλος προσεῖπε τὰ ἑξῆς :

Παναγιώτατε,

Διπλῆν ἑορτάζομεν ἑορτήν, Παναγιώτατε Δέσποτα, οἱ ταπεινοὶ θεράποντές Σου, οἱ κληρικοὶ καὶ λαϊκοὶ ὑπάλληλοι τῆς Πατριαρχικῆς Αὐλῆς τὴν ἐπέτειον τοῦ ὀνόματος τῆς Σῆς σεπτῆς Κορυφῆς καὶ τὴν ἐπιτολὴν τοῦ Νέου Ἔτους.

Εὐκαιρίαι ἀμφότεραι δι' ἡμᾶς ἱεραί, ὅπως ἐκδηλώσωμεν τὰ κατακλύζοντα τὰς καρδίας ἡμῶν αἰσθήματα σεβασμοῦ καὶ ἀφοσιώσεως πρὸς Σὲ τὸν φιλοστόργως πάντοτε ἐκδηλούμενον πρὸς ἡμᾶς πνευματικὸν ἡμῶν πατέρα, πρὸς Σὲ τὸν περιτράνως ἐπιδειξάμενον ἀπαράμιλλον τὴν σύνεσιν ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ Διοικήσει, στοργικὴν τὴν καρδίαν πρὸς τοὺς ταπεινοὺς Αὐτῆς συνεργάτας καὶ πρωτοφανῆ τὴν ἐκδήλωσιν εἰς ἔργα φιλανθρωπίας.

Ἰσαρίθμους τῇ ψάμμῳ ᾠδὰς ἂν προσφέρωμέν Σοι, Παναγιώτατε, οὐδὲν τελοῦμεν ἄξιον, ὧν ἡ Σὴ Σεπτὴ Κορυφὴ ἐπὶ τετραετίαν ὅλην εἰργάσατο ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Ἐκκλησίας, πρὸς δόξαν Αὐτῆς καὶ ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ὅλης ἐνταῦθα ὁμογενείας καὶ τῶν ταπεινῶν Αὐτῆς θεραπόντων.

Βαθυστόχαστος σύνεσις, ἀγάπη καὶ ἀφοσίωσις πρὸς τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν, δεξιωτάτη οἰακοστροφία ἐν ἡμέραις δυσχειμέροις τῆς ὁλκάδος αὐτῆς, πατρικὸν ἐνδιαφέρον πρὸς τοὺς πιστοὺς καὶ ἀφωσιωμένους συνεργάτας αὐτῆς καὶ χριστιανικὴ ἀγάπη ὁμολογουμένως πρὸς πάντας, εἶνε αἱ γενικαὶ ἀρχαί, αἱ ὁποῖαι πρυτανεύουσιν ἐν τῇ Πατριαρχείᾳ Σου.

Ἐφ' οἷς διάπυρον πρὸς Κύριον δέησιν ἀναπέμποντες οἱ κληρικοὶ καὶ λαϊκοὶ ὑπάλληλοι τῆς Πατριαρχικῆς Αὐλῆς, ὅπως Κύριος ὁ Θεὸς διαφυλάττῃ τὴν περινουστάτην Σὴν Σεπτὴν Κορυφὴν ἐπὶ μήκιστον καὶ ἀξιοῖ Αὐτήν, ἵνα ἐν ἀστεμφεῖ ὑγείᾳ ἑορτάζῃ τὴν διπλῆν ταύτην ἑορτὴν εἰς μακρότητα ἡμερῶν ἀγαθῶν, κραταιοῖ δὲ Αὐτὴν ὅπως κλείζῃ τὸν πάνσεπτον Οἰκουμενικὸν Θρόνον ὡς καὶ πάντοτε τῇ σοφίᾳ καὶ συνέσει, τῇ πείρᾳ τῇ Ἐκκλησιαστικῇ καὶ τῇ Εὐαγγελικῇ ἀρετῇ τῆς εὐποιΐας, ἣν ἐκ νεότητος εἰς γῆρας ἠγάπησεν, ἐλάχιστον φόρον εὐγνωμοσύνης ἀποτίοντες καταθέτουσιν ἐπὶ τῆς παναγίας Σου χειρὸς υἱϊκὸν φίλημα δηλωτικὸν τῆς ἄκρας ἀφοσιώσεως καὶ τοῦ ἀδόλου αὐτῶν σεβασμοῦ πρὸς τὴν Σὴν Σεπτὴν Κορυφήν.

* * *

Τὴν ἑσπέραν περὶ ὥραν 18ην, μετὰ τὴν εἰθισμένην ἱεροτελεστίαν, καθ' ἣν παρέστη ἅπαν τὸ ἀνώτερον καὶ κατώτερον προσωπικὸν τῆς πατριαρχ. Αὐλῆς, ἡ Α. Θ. Π. προεκάθησε τῆς τραπέζης, ἧς μετέσχον οἱ κληρικοὶ ὑπάλληλοι καὶ τὸ πατριαρχικὸν πρεσβυτέριον.

—Τηλεγραφικῶς συνεχάρησαν τῇ Α. Θ. Π. ὁ Παν. καὶ Μακ. Πάπας καὶ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας καὶ οἱ Μακ. Πατριάρχαι Βελιγραδίου καὶ Βουκουρεστίου ὡς καὶ οἱ Μακ. Πρόεδροι τῶν Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν Κύπρου, Ἑλλάδος καὶ Πολωνίας.

Ὀνοματικαὶ ἑορταί.—Τοὺς ἑορτάζοντας σεβ. Μητρ. Νεοκαισαρείας (17) καὶ Σηλυβρίας (24) ἡ Α. Θ. Π. ἐπεσκέψατο κατ' οἶκον.

— Τηλεγραφικῶς δὲ συνεχάρη ἐπὶ τοῖς ὀνομαστηρίοις αὐτοῦ τοὺς σεβ. μητροπ. Ἰωαννίνων (12) καὶ Γρεβενῶν (6).

Πατριαρχικαὶ χοροστασίαι. — Εὐλαβεῖ προσκλήσει τῶν οἰκείων ἐκκλησιαστικῶν Ἐπιτροπῶν ἡ Α. Θ. Π. ἐχοροστάτησεν ἐν τοῖς ἱ. ναοῖς Ἁγ. Νικολάου Γαλατᾶ κατὰ τὸν γενόμενον αὐτόθι πανηγυρικὸν ἑσπερινόν (5), Ἁγ. Κυριακῆς Κοντοσκαλίου (7), Ἁγ. Νικολάου Ὑψωμαθείων (14) καὶ Ἁγ. Νικολάου Τσιβαλίου (21), ἐν μέσῳ θερμοτάτων ἐκδηλώσεων τιμῆς καὶ ἀγάπης τοῦ εὐσεβοῦς πληρώματος.

Πατριαρχ. Κ. Ἐκκλ. Ἐπιτροπή.— Ὁ τέως ἐν διαθεσιμότητι διάκονος Ἄγγελος Ἀστρίδης διωρίσθη ἐν τῇ Κοινότητι Εὐαγγελιστρίας Προπόδων Ταταούλων.

—Πατριαρχικῇ κελεύσει, ὁ τέως παρὰ τῇ Κοινότητι Λιπλοκιονίου διακονῶν Ἀναστάσιος Ξένος διωρίσθη διάκονος τοῦ ἱ. ναοῦ τῶν Ἁγ. Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης Σταυροδρομίου.

Πατριαρχικαὶ προσρήσεις.— Κατ' ἐντολὴν τῆς Α. Θ. Π. παραστὰς ὁ πανοσ. Μ. Πρωτοσύγκελλος κατὰ τὴν λειτουργίαν τῶν Χριστουγέννων ἐν τῷ ἐνταῦθα Ἀγγλικῷ ναῷ καὶ ἐπισκεψάμενος ἀκολούθως τὸν πρωθιερέα τῆς ἀγγλ. παροικίας διεβίβασε πρὸς αὐτὸν τὰς πατριαρχικὰς προσρήσεις καὶ εὐχάς, γενόμενος δεκτὸς μετὰ πολλῆς τῆς τιμῆς.

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

Ὁ ἑορτασμὸς τοῦ Ἁγίου Πάσχα. — Κατὰ τὴν συνοδικὴν συνεδρίαν τῆς 8ης λήγοντος ἀνεγνώσθησαν γράμματα τοῦ Παναγιωτάτου Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας κ. Μελετίου, τοῦ Μακαρ. Πατριάρχου Ἱεροσολύμων κ. Δαμιανοῦ, τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας Ρουμανίας καὶ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου κ. Κυρίλλου ἐκτιθεμένων τὰς ἀπόψεις τῶν οἰκείων Ἐκκλησιῶν ἐν τῷ ζητήματι τοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ προσεχοῦς Ἁγίου Πάσχα.

Μητροπολίτης Ρόδου.—Ὁ Σεβ. Μ/της Ρόδου κ. Ἀπόστολος ὑπέβαλε διὰ γράμματος τῇ Ἐκκλησίᾳ εὐχαριστίας ἐπὶ τῇ ληφθείσῃ συνοδικῇ ἀποφάσει ἐν σχέσει πρὸς τὴν μεταξὺ τῆς Α. Σεβασμιότητος καὶ Κοινοτικοῦ Σωματείου τῆς ἕδρας αὐτῆς προκύψασαν διαφοράν.

Μητροπολίτης Καστορίας. — Ὁ Σεβ. Μ/της Καστορίας κ. Ἰωακεὶμ ἤγγειλε διὰ γράμματος τῇ Ἐκκλησίᾳ τὴν εἰς τὴν ἕδραν τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ ἐπάνοδον ἐξ Ἀμερικῆς, εἰς ἣν μετέβη δι' ἐπαρχιακὰς ὑποθέσεις.

Ἱερὰ Μητρόπολις Λέρου καὶ Καλύμνου. — Ἐπὶ τῇ ὑπὸ τοῦ κ. Νικήτα Ρούσσου ἀναλήψει τῆς δαπάνης τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ ἐν τῇ γενετείρᾳ αὐτοῦ Λέρῳ ἱεροῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Μαρίνης ἐξεφράσθη αὐτῷ διὰ γράμματος, αἰτήσει τοῦ οἰκείου Μ/του, ἡ εὐαρέσκεια καὶ ἡ εὐλογία τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐπὶ ταῖς ἑορταῖς. — Κατὰ τὴν συνοδ. συνεδρίαν τῆς 18ης λήγοντος, τελευταίαν πρὸ τῶν ἑορτῶν, ἡ Α. Θ. Παναγιότης ηὔξατο τὰ εἰκότα τοῖς Σεβ. Ἁγίοις Συνοδικοῖς, ἐξ ὀνόματος τῶν ὁποίων ηὐχαρίστησε καὶ ηὐχήθη τὰ κράτιστα τῇ Α. Θ. Παναγιότητι ὁ Α' τῇ τάξει Σεβ. Μ/της Κυζίκου κ. Καλλίνικος.

Ἐκκλησιαστικὴ συγγνώμη.—Ἐν ἐκτάκτῳ συνεδρίᾳ τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, συγκροτηθείσῃ τῇ 31ῃ λήγοντος, μετ' ἀνάγνωσιν σχετικῆς γνωμοδοτήσεως τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει Πατριαρχικῆς Ἐξαρχίας καὶ αἰτήσεων τῶν ἐνδιαφερομένων, ἐκδη-

λούντων μεταμέλειαν καὶ ἐξαιτουμένων τὸ ἔλεος τῆς Μ. Ἐκκλησίας, παρεσχέθη συγγνώμη εἰς τοὺς ἐπὶ ἀντιπειθαρχικῇ καὶ στασιαστικῇ πολιτείᾳ ὑποβληθέντας εἰς τὴν κανονικὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως ἀντιπροσώπους παρὰ τῇ Ἱ. Κοινότητι καὶ τῇ Ἱ. Δισινιαυσίᾳ Συνάξει τῶν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει δέκα ἑπτὰ ἱ. Μονῶν καὶ τὸν Ἐπίτροπον τῆς Ἱ. Μονῆς Γρηγορίου Βαρλαάμ, ἀποκατασταθέντας μετ' ἄρσιν τῆς καθαιρέσεως εἰς τοὺς οἰκείους ἱερατικοὺς καὶ μοναχικοὺς βαθμούς, ἐπὶ τῷ ὅρῳ, ὅπως πάντες οἱ ἀνωτέρω ἀποκλεισθῶσιν ἐπὶ ἑξάμηνον οἱασδήποτε ἀντιπροσωπευτικῆς ἐντολῆς ἐν Καρυαῖς.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ

† Ο ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ

Ἐκ τηλεγραφήματος τοῦ Σεβ. Μ του Λαοδικείας κ. Ἀρσενίου, τἀποτηρητοῦ τοῦ Ἀντιοχικοῦ Θρόνου, ἀπὸ 12 λήξαντος μηνὸς ἐγνώσθη εἰς τὰ Πατριαρχεῖα ὁ θάνατος τοῦ Μακαριωτάτου **Πατριάρχου Ἀντιοχείας κυροῦ Γρηγορίου**, τοῦ ἀπὸ Τριπόλεως. Τὸ τηλεγράφημα εἶχεν ὧδε: «Σήμερον πρὸς Κύριον ἀπεδήμησε Πατριάρχης Ἀντιοχείας Γρηγόριος. Εὔχεσθε ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς αὐτοῦ». Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἀνεκοινώσατο τὰ κατὰ τὸν θάνατον τῆς Α. Μακαριότητος εἰς τὴν Ἁγίαν καὶ Ἱ. Σύνοδον [συνοδ. συνεδρία 13 λήγοντος], Πατριάρχης δὲ καὶ Σύνοδος ηὐχήθησαν ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ ἀειμνήστου Πατριάρχου Γρηγορίου ἐν σκηναῖς δικαίων, διακοπείσης εἶτα ἐπὶ δεκάλεπτον τῆς συνοδικῆς συνεδρίας.

—Ἐξ ἀποφάσεως τῆς Ἁγ. καὶ Ἱ. Συνόδου ἡ Α. Θ. Π. ἀπηύθυνε πρὸς τὸν τοποτηρητὴν τοῦ θρόνου τὸ ἑξῆς συλλυπητήριον τηλεγράφημα: «Βαθέως συλλυπούμεθα Ἁγιωτάτῃ Ἐκκλησίᾳ Ἀντιοχείας ἐπὶ αἰφνιδίῳ τελευτῇ ἀοιδίμου Πατριάρχου Γρηγορίου. Κύριος ἀναπαύσαι ψυχὴν αὐτοῦ, κατευοδώσαι αἰσίως πάντα».

—Ἀπεφασίσθη πρὸς τούτοις ὅπως τῇ 25ῃ προσεχοῦς Ἰανουαρίου, ἐπὶ τῇ μνήμῃ τοῦ ἐν Ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, τελεσθῇ ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχ. Ναῷ μνημόσυνον ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου, ἱερουργούντων τριῶν Συνοδικῶν Ἀρχιερέων.

*
* *

Τῆς κηδείας τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου γενομένης ἐν Βηρυττῷ μετὰ πάσης ἐκκλησιαστικῆς ἐπισημότητος, προέστη ὁ σεβ. τοποτηρητὴς μετὰ τῶν λοιπῶν ἁγ. ἀρχιερέων τοῦ θρόνου, παρέστησαν δὲ ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας, ὁ Πρωθυπουργός, ὁ Γάλλος Ἁρμοστής, ὁ Στρατιωτικὸς καὶ ὁ Πολιτικὸς Διοικητὴς καὶ τὸ Δημοτικὸν Συμβούλιον τῆς πόλεως, πολλοὶ βουλευταί, ἀντιπρόσωποι διαφόρων σωματείων καὶ πλῆθος λαοῦ, ὁμογενοῦς καὶ ξένου, πυκνῆς στρατιωτικῆς δυνάμεως παρατεταγμένης ἑκατέρωθεν τῆς ἐπικηδείου πομπῆς. Τὸ σεπτὸν σκῆνος ἐκομίσθη εἰς Δαμασκὸν καὶ κατετέθη παρὰ τοὺς τάφους τῶν Πατριαρχῶν.

Γεννηθεὶς ὁ ἀοίδιμος Πατριάρχης ἔν τινι παρὰ τὸν Λίβανον χωρίῳ τῇ 1 Ἰουλίου 1859, ἐν νεαρᾷ ἡλικίᾳ κατετάχθη εἰς τὴν Ἱερατικὴν Σχολήν, διευθύνοντος αὐτὴν τοῦ προστάτου αὐτοῦ Μ του Βηρυττοῦ Γαβριήλ. Τῇ 29 Αὐγούστου 1877 προσελή-

φθη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Μητροπόλεως Βηρυττοῦ ὡς Ἀρχιδιάκονος, ὡς τοιοῦτος δὲ διεκρίθη ἰδίᾳ ἐν τῇ διευθύνσει θρησκευτικοῦ Περιοδικοῦ καὶ τοῦ Συλλόγου «Ἅγ. Παῦλος». Τῷ 1890 ἀναδειχθεὶς Μητροπολίτης Τριπόλεως, ἵδρυσε Γυμνάσιον ἐν τῇ παρὰ τὸν Λίβανον Μονῇ Καφτίν, οὗτινος αὐτὸς ὑπῆρξε καὶ διευθυντὴς ἐπὶ τετραετίαν καὶ ὅπερ ἀπέδωκεν εἰς τὴν κοινωνίαν πολλοὺς λογίους καὶ δημοσιογράφους. Τῷ 1906 ὁμοφώνῳ ψήφῳ κλήρου καὶ λαοῦ ἀνήχθη ἐπὶ τὸν Ἁγιώτατον καὶ Πατριαρχικὸν Ἀποστολικὸν θρόνον Ἀντιοχείας, ἀξιοσημείωτον δὲ γεγονὸς τῆς Πατριαρχείας αὐτοῦ ὑπῆρξεν ἡ ἄρσις τῆς πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν Ἀντιοχείας τέως ὑφισταμένης διαστάσεως τῶν λοιπῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καὶ ἡ ἐπανάληψις τῆς κανονικῆς μετ' αὐτῆς ἐπικοινωνίας.

Ὁ ἐκλιπὼν Πατριάρχης διακρινόμενος ἐπὶ βαθείᾳ εὐσεβείᾳ καὶ αὐστηρᾷ τηρήσει τῶν ἐκκλησιαστικῶν παραδόσεων, ἐπὶ φιλομουσίᾳ, δοκίμῳ ῥητορείᾳ καὶ σπανίαις χριστιανικαῖς καὶ πατριαρχικαῖς ἀρεταῖς, ἃς ἐπεδείξατο εἰς δεινὰς περιστάσεις τῆς Ἐκκλησίας αὐτῆς, δικαίως ἀπήλαυε γενικῆς ἀγάπης καὶ σεβασμοῦ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, τὰς ὑπηρεσίας δὲ αὐτοῦ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ἐν ὁμοφώνῳ συναυλίᾳ ἐξῆρεν ὁλόκληρος ὁ τύπος.

Τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου Γρηγορίου εἴη αἰωνία ἡ μνήμη.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΤΟΥ Γ΄ ΤΟΜΟΥ

Müdir mes'uli : *Meletios Lukakis*